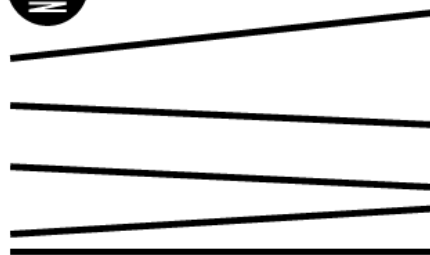

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

udgiven af en gammel Skolemand [Carl Henrik With].

Titel | Title:

Børnebog til Undervisning i Skrivning og Læsning for de første Begyndere (med 6 stentrykte Blade, 43 Træsnit og 4 Blade Tavletegninger)

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Gyldendal, 1865

Fysiske størrelse | Physical extent:

111 s., 3 tav. :

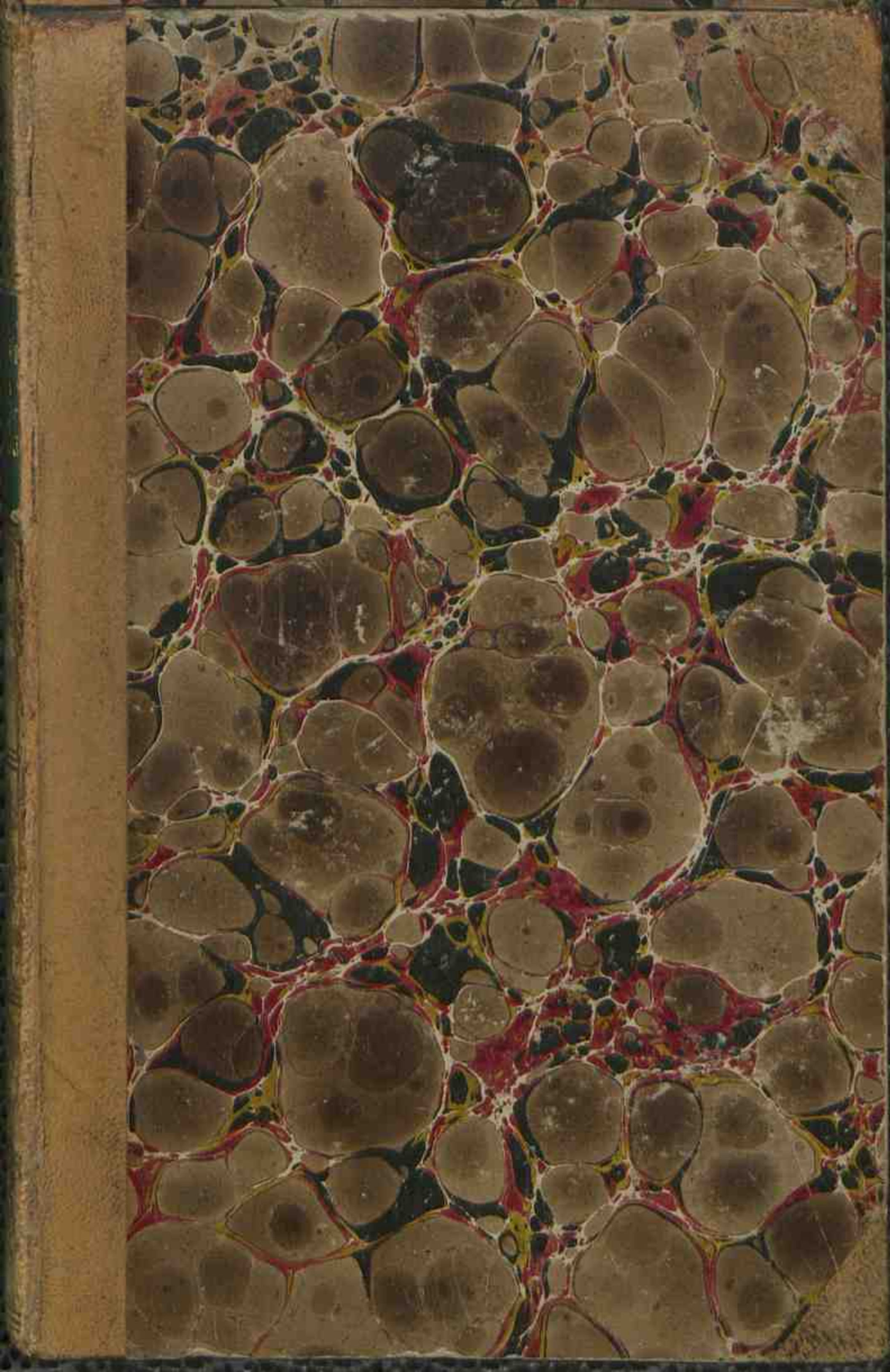
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

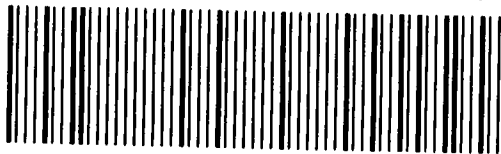
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

15.-191.-8'

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130022040929

Børnebog

til

Undervisning i Skrivning og Læsning

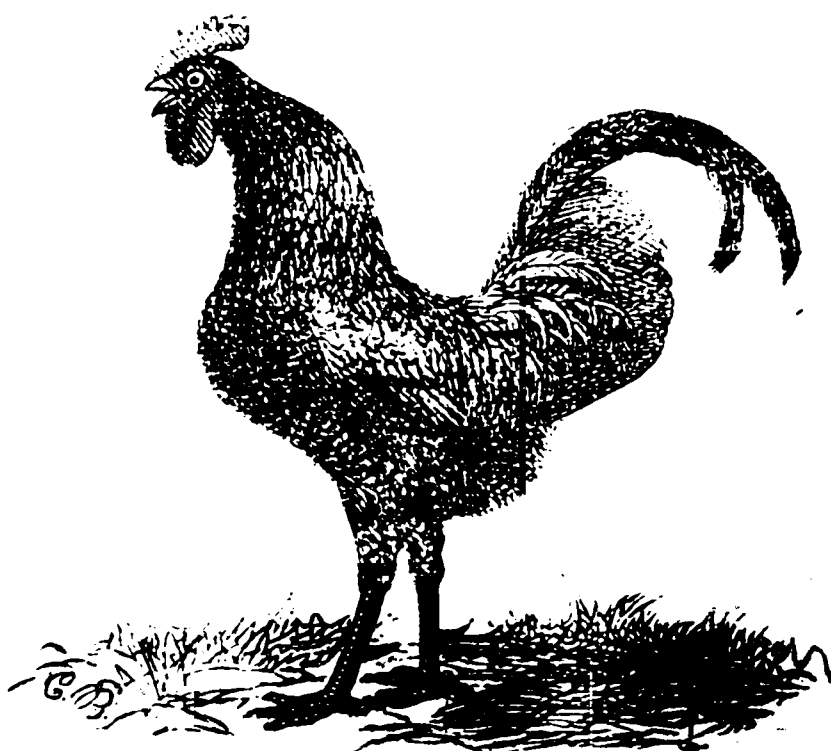
før

de første Begyndere

(med 6 stentrykte Blade, 43 Træsnit og 4 Blade Tavletegninger)

udgiven af

en gammel Skolemand.

København.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Thieles Bogtrykkeri.

1865.

1211

1211

»Der er ingen Ende på at gøre mange Böger«.

Salomons Præd. B. 12, 12.

Fortale til Læreren.

Hensigten med denne lille Bog er hverken at pånøde noget Nyt eller at fastholde noget Gammelt, men at meddele det Forefundne og vejlede til Brugen af det. En Skolebog for Småbörn skal ikke reformere Skrivebrugen, en Skolelærer ikke heller; men Begge skulle, hver på sin Måde og i Forening, hjælpe Börnene til at kende og nytte Det, der i Skrift eller Skrifter, i Blade eller Bøger kommer for Dagen i Årenes Løb. En Skolebog bör derfor på den anden Side ej heller holde igen mod Reformer i Skrivebrugen ved at nægte dem Adgang til Skolen, og en Skolelærer ligesålidt; det kommer for Begge kun an på at begrænde Meddelelsen tilbørligt. Heraf følger, at det Splinterny og det Yderlige i Reformerne må holdes borte såvelsom det Forældede. Læsestykker fra Holbergs eller endog fra Rahbeks Tid bör ikke meddeles til Skolebrug med disse Forfatteres egen Ortografi, men såkaldte Forbedringer i Retskrivningen fra ifjor, eller Enkeltmands Vilkårligheder, således som de forefindes i N. N.'s nys udgivne Bog eller Blad, have heller Intet at gøre i Skolen. Den Indflydelse derimod, som Rasks, N. M. Petersens og flere Sprogmands Arbejder i de sidst forløbne 40 År efterhånden have udøvet på Skrivebrugen i Almindelighed, tør og bör imidlertid nu vel nok omsider også gøre sig gældende i Skolegerningen. Om Udgiveren af denne Börnebog har været heldig i Ordningen af det, her er meddelt til Benyttelse, og i Begrændsningen af den forskelligartede Retskrivning, overlades Kyndiges Bedømmelse.

Følgende Afvigelser fra den ældre Retskrivning, som må ansees tilstrækkeligt hjemlede ved Brugen, ere optagne i denne Bogs 1ste og 2det Afsnit:

1. Selvlyden **å** som særligt Bogstav.
2. Bortkastelsen af Selvlydenes Fordobling.
3. Ligeledes af det forlængende **ø** efter en anden Selvlyd.
4. **J** og **v** træde som Medlyd istedenfor **i** og **u**, hvor disse ellers ere benyttede som Dele af Diftonger.*
5. **J** efter **k** og **g** udeladt der, hvor det kun lyder i den jyske Mundart, altså foran **e**, **æ** og **ø**.
6. En Medlyd fordobles ikke foran en anden Medlyd.
7. I Ord, som have vundet Brug og fundet Böjningsendelsen i Dansken, benyttes **k** for **c** (hvor dette ellers lyder som k); fremdeles **ks** (gs) for **x**, **kv** for **qv**, **s** for **z** og **f** for **ph**.**

*) Alle 4 efter den Regel: en Stavelse beståer af 1 Selvlyd enten for sig alene eller begrændset af den fornødne Medlyd.

At **å** har et »fremmed Udseende«, eller »at det er et svensk Bogstav«, ere dårlige Grunde mod dets Indførelse; og at enhver Selvlyd bör have sit Tegn, synes en velbegrundet Fordring. Tegnet haves og benyttes nu i alle Trykkerier. (Det bemærkes, at Man i trykte Bøger betegner det ved et o over a, men at Man i Håndskrift sætter en Tøddel (v) over a, ligesom Man for ikke længe siden stadigt brugte over u i latinsk Håndskrift, og endnu må bruge i den danske, for ej at forveksle det med n).

Selvlydenes Fordobling er i senere Tider mere og mere bortfalden i Skrivebrugen og har aldrig været fuldstændigt gennemført; Skriftsproget har altid haft såvel lange som korte Stavelser med 1 Selvlyd. Misforståelse eller Vanskelighed under Læsningen vil næppe foranlediges for flere end disse 2 Ord: **en** (et) og **een** (eet), **vis** og **viis**. Men da det er almindeligt vedtaget, at antyde lange og korte Stavelser ved disse 2 Tegn — og v, så vil al Fejltagelse kunne forebygges ved at sætte en lille Streg ovenover **ēn** og **vīs**, hvor Selvlyden hidtil har været fordoblet. At indføre et **é** istedenfor **ee**, som Nogle have forsøgt paa, er unyttigt og bör så meget mindre følges, som vort Sprog forøvrigt Intet har at gøre med Aksenter.

) Altså **Kapitalen, **S**aksen, **K**væget, sirlig, **G**eografi o. s. v., men derimod **S**achsen (Kongeriget). **N**æves (Navnet) o. s. v., fordi disse Ord ere fremmede.

8. En varsom Benyttelse af lignende i Sproget optagne fremmede Ords Betegnelse, læmpet efter dansk Udtale.*

Videre har Udgiveren ikke anseet en Skolebog beføjet til at gåe i denne Retning, og derfor ere 2 væsentlige Afvigelser fra det Ældre, som i den senere Tid have bestræbt sig for at trænge igennem, ikke medtagne, nemlig: Bortkastelsen af store Begyndelsesbogstaver i substantiviske Ord og af det stumme *e* i Böjningsendelser, hvortil heller ikke synes at være tilstrækkelig Grund. Ligeledes har jeg fundet om ikke Rigtigheden, så dog Betimeligheden af særskilte Betegnelser for *ø* og *ö* som 2 Selvlyd betænkelig.**

* T. E. en Tur (tour), et Kontor (comptoir), et Sjal (shawl), Inspektör (inspecteur), Löjtnant (lieutenant, hvilket sidste slet ikke udtales af Franskmanden, som det lyder hos os) o. s. v., men ikke Avangsemang, Sjampanje, sjalu og desl. smagløse og taktløse Fordanskninger, som hist og her komme frem,

** Man plejer at anføre til Forsvar for de små Bogstaver, at Börnene befries fra den Vanskelighed at skulle være opmærksomme på Navneord (Substantiver) og selvstændige Begrebsbestemmelser (substantiviske Ord), og unægtelig må det falde Börnene lettere uden Eftertanke at begynde hvert Ord med et lille Bogstav. Men denne Lethed er ingen virkelig Fordel ved Undervisningen; Man vil nemlig vel dog lære Börnene at adskille Navneord fra Forholdsord, Udsagnsord fra Stedord o. s. v., altså lære Börnene at tænke over det, de læse og skrive; deri øves og styrkes de netop ved Anvendelsen af de store Begyndelsesbogstaver. Tilmed beholder Man jo alligevel disse efter Punktum, i Stedordet I, til Stads i Titler o. s. v. Ved Benyttelsen af store Begyndelsesbogstaver forebygges tillige mangen Misforståelse under Læsningen: der skelnes f. E. mellem disse 2 Ting: at gøre Noget godt, og at gøre noget Godt.

At udelade *e* i Böjningsendelserne (Navneordenes, Udsagnsordenes o. s. v.) er vistnok ligeledes en Nemhed, men ingen Fordel. Det er lettere for et Barn at skrive efter Diktat: et får får 1 lam; nogle få få 3-4, end at skrive: et Får fåer 1 lam; nogle få fåe 3-4; men tal så med Börnene bagefter om det Skrevne og se, hvad Udbyttet bliver. Det går da heller ikke an at overse eller at fortie for Börnene, at sådanne Ord som fåer, fået, troer,

Brugen af eller Bortkastelsen af Bogstavet **h** i enkelte Ord, hvor det hidtil har været benyttet (thi, Uhr, Rhed, The), er ikke synderlig Omtale værd. Det er så at sige et uskyldigt Bogstav, som ikke forrykker Grundsætningen for Stavelshedelingen eller forstyrrer Udtalen, men forebygger i adskillige Tilfælde Misforståelse i Læsningen. Det har derfor også fået Lov til at blive stående foran Stedordene hvo, hvis, hvor o. s. v., hvor det ikke høres (uden i jydsk Mundart), men gör sin Nytte til at forebygge Misforståelse.

Med Hensyn til Bogens Plan og Brug vil forøvrigt et Par korte Bemærkninger være tilstrækkelige for dem, som agte at benytte den. At Börnene samtidigt bör øves i at skrive og læse, er vel nu tilstrækkelig erkendt. Den ene Undervisning understøtter betydeligt den anden. Börnene lære snart det Håndskrevne, derfor begyndes med dette. Overgangen til trykt latinsk Skrift er ikke vanskelig; derfor følger denne efter; tilsidst læres det såkaldte Danske. Mellem dette og den danske Håndskrift er der imod næsten ingen Lighed; derfor er denne ikke taget med i Bogen. Man bör begynde med de små Bogstaver som dem, der udgøre den væsentlige Del af Ordene. At lære Börnene først de store og siden i længere Tid kun at nytte et enkelt hist og her under Læsningen er tidspildende og Plageri. De lettest lydende Bogstaver gøre Begyndelsen og anvendes straks ej alene i Stavelser, men tillige, såvidt muligt, i Ord, som Börnene kunne forstå. Stavelser, lukkede med 1 Medlyd, medtages straks og læres let; men Man gör bedst i at indøve Börnene sådanne Stavelser i Begyndelsen på en dobbelt Måde: t. E. **lam** lade Man dem stave som **la** med tilföjet **m**, og som **am** med tilföjet **l**.

At **a** er den eneste Selvlyd, som udelukkende betegnes ved sit eget Lydtegn, medfører en af de største

troet ere Tostavelserord, skönt de i den daglige Tale lyde som Enstavelserord. Skriftsproget bör ikke tilsløre Udtalens Mangler eller forstyrre Sproglærens Böjningsregler.

Vanskeligheder ved Stavningen; men at Börnene tidligt vænnes til rigtig Stavning, er af Vigtighed. Man bör tidligt lære dem, at **e** siger **e** men tillige **æ**; **i** siger **i** og **e**, **o** siger **o** og **å**, **u** siger **u** og **o**, **y** siger **y** og **ø**, **ø** siger **ø** og **ö** **o**: som **ö** i Ordet **tör**. Man lade Börnene stave: **e** siger **e** — **n-e**: ne — ene; men derimod **ø** siger **æ** — **r-ø**: re — ere. Fremdeles: **R-ø**: Re — **d-e**: de — Rede; men derimod **R-e** siger Ræ, **s-t-e(æ)-n**: sten — Resten. Således også **m-i-n** siger min, men derimod: **m-i-n** siger men (**e**'et udtalt kort og skarpt), **d-r-ø**: dre — mindre, o. s. fr. som Bogen giver Anvisning til.*

Valget af Læsestykkerne i Bogen må forsvare sig selv, og venter sig i Forsvaret lidt Understøttelse fra Börnenes Side, til hvis Smag og Behag Udgiveren ikke har så ringe Kendskab eller har troet at burde tage så ringe et Hensyn, som de fleste af vore Læsebøger gøre.

I Maj 1865.

* Den ny Stavemåde efter Ordenes Stamme, som i den senere Tid anbefales så ivrigt af Mange, må jeg efter min Erfaring fraråde mine Medlærere: den forudsætter sådan Sprogkundskab, at Småbörn slet ikke kunne lære den. Hidindtil har jeg ingensteds fundet en nogenlunde tilfredsstillende Fremstilling af Reglerne for dens Brug, men derimod seet den anvendt af Mange, som ingen Indsigt have i Betydningen af Stavelser og Staveregler. Den hidtil brugte Stavemåde har sine Mangler; men disse ere langt fra så mange eller medføre så store Vanskeligheder, som hin anden Stavemåde vilde afstedkomme.

Fortale til Børnene.

I.

1. a. ă. l. m.

la. lă. ma. mă. — al. ăl. am. ăm
lam. măl. mal.

2. e. æ. n. r.

le. læ. me. mæ. na. nă. ne. nœ. ra.
el. æl. em. æm. an. ăn. en. æn. ar.
ră. re. rœ. ăr. er. ær. a ne. æ re. mă le.
me le. re ne. me ne. lă ne. læ re. ra re.

3. nar. rar. lær. ler. ran. mer. nœr. lăn.
năl. năr. lăr. ren. 1 lam. 2 ăl. 3 ăr.

4. e ne. al e ne. a ne mă lă ne en rar ^e
ram me. le ne mă læ re mere. ă re ne. ^{siger}
e

ä le ne. mä le ne. ar me ne. re ne re. när-
me re. lam me ne, alle 4.

e 5. men. rem. ar men. ma ren. ä len
siger) er 2 a len. ä le ne ere re ne. em ma er
æ
al e ne. mel tem. rem men. tem men.
1 ær me. 2 arme. 3 eller 4 nar re. 5 nä le.

6. i. s.

li. mi. ni. ri. si. sa. sä. se. sæ.
il. im. in. ir. is. as. ås. es. æs.
sär. sær. lås. læs. min. rim. sin. ris.
4 mil. 6 læs. mine. sine. li me.
ri me. a sen. æ sel. i sen. li se. læ se.
næ se. å re ne. sä re ne. ri se ne. lå se ne.
mi le ne. æs ter ne. as ner ne. ær mer ne.

i
siger) 7. äl i ä en. sär i ar men. min lille
i marie. li se er al e ne i sa len. 5-6 mile

el ter me re. i mi ne ær mer e re 7 nå le;
 4 e re mi ne, men 3 e re ti ses. min
 e ne nål er i sær rar. ram min næ se!
 ma ren bæ rer si ne 2 lam i si ne ar me.

8.

b. d.

ba. bā. be. bæ. bi. da. dā. de. dæ. di.
 ba de. be de. bi de. bæ re. ba re. de le.
 di ne. la de. le de. ti de. sa ra. bal. bar.
 dam. del. dem. den ne. dis se. sil de.

9. mi ne ba re ben. er den ne dā se din
 el ter er den min? der er 8 da ter i
 dā sen. se ba re! dis se 2 ær mer e re
 la se de. der er ma le ren.

10.

g. v.

ga. gā. ge. gæ. gi. va. vā. ve. væ. vi.
 ga ve. gi ve. ga le. ga te. va re. væ re. vi se.

våge. ma de. bage. si ge. li ge. ma ve.
 ri ve. vi ri de. lån mi ne nå le! der er
 den ene. vi lege alle. alle mi ne
 le ve da ge. de var me da ge. den vi de
 ver den. en ti ge ti nie. vi ga ve dem
 5 da ler. disse 7 vi ser ere bil ti ge,
 sæl ges de alle?

11. il den var mer. be ne ne va re vå de.
 ræ ve ne vil de bi de mi ne lam. vi 4
 vil le læ se sam men. ma ri e må la ve
 ma den al ene. mi ne lem mer ere var-
 me. gå, min ven!

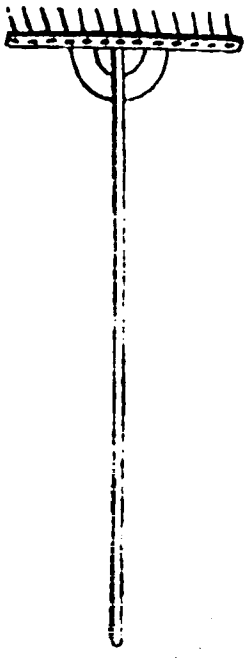
12.

p. t.

pa. ta. på. tā. pe. te. pæ. tæ. pi. ti.
 ap. at. åp. åt. ep. et. æp. æt. ip. it
 pi ge. pæ ne. pæ re. ta le. tā le. vå ge.

vi ti e. de tale. at pi be. et bæ ger. gå
lige på di ne ben! ni ti el le ve 12.

13. min. mit. din. dit. sin. sit. ret.
let. en lap. en tap. det er let at læ re.
sæt te i ret te. er det dit? gået, min lil le
ven! der er 7 linier. vi må læ se mere.
den ne lille pige er vel 6 eller 7 år gam
mel. der er 10 pen ne i dette pa pir. er
det din, den der? li se, der er dit næt!
ma ri e ven ter på sit, den lil le nar!

14. på lan det. i van det. i san det.
at gi ve en lil le rap. at ta be
si ne pen ne på gu den. bar net er
næp pe et år; li ne må pas se på
det. gal de er bit ter. der er 13
tæn der i den ne ri ve.

i 15. den lille misse. en visse lille.
 siger! peter vil tælle: 2 til 2 er 4, men 3
 e til 3 er 6. at finde det er let. at bin-
 de sine ærmer. at finde sine pinde
 derinde i værelset. en pille er bitter
 at tage. den ne tip der, er en næse tip.
 barnet vil så gerne lege.

16.

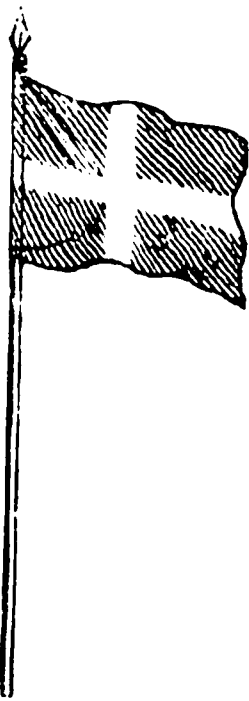
k. f.

ka. kã. ke. kœ. ki. fa. fã. fe. fœ. fi.
 ak. åk. ek. æk. ik. af. åf. ef. æf. if.
 tak. kat. lak. kam. fin. fæl. fem. fik.
 ikke. pik ke. ræk ke. væk ke. nak ke.
 aften. efter. saften er ækel. kassen er
 åben. vi bage kager i aften til en kat
 siger man: mis! kis!

17. den lille kat er kælen; men den

gamle ikke. katten æder maden af en tallerken. låsen er ikke sikker. der er 4 pæle i en række; man kan sætte 8 til; men pas vel på at de ikke falde! fåret kan æde vikker, det kan det lille lam ikke; det pletter.

18. derinde i gården ere alle ænderne. ræven vil så gerne bide dem; men den kan ikke; karen passer på dem. den nye pen fik peter i går af sin fader. det te der ved siden er et billede af en fane. vi fik i sinde at lege inde i la den; lille rikke vilde ikke; men erik vilde så gerne.

o. h.

19. ha. hä. he. hæ. hi. ho.

lo. mo. no. ro. so. bo. do. go. vo. po. to

o 24. om dagen. for meget. hvorfor? derfor.
 siger min lomme er tom. kom her hen, min lille
 å pige! det gik lige op. solen er oppe om
 dagen, månen om natten; men så sove vi
 nok. mor ten vil ikke gerne op om mor-
 genen, for han er do ven. han holder ikke
 af at læse.

25. når man lover noget, må man holde
 det. om sommeren ere dagene varme, men
 om vinteren kolde. bogen er nok til at læse
 i; men povel vil heller have den til at
 pille på. vi holde op, når vi ere færdige;
 så lege vi. hvalpen er en mor som lille en;
 vi to kan nok lege sammen; han bider ikke.

u.

26. lu. mu. nu. ru. su. bu. du. gu. vu. pu.

tu. ku. fu. ju. ul. um. un. ur. us. up. ut.

uk. uf. uj. mus. bur. sur. gul. hjul. dun.

mure. lure. ude. tude. gule ærter. hule

tænder. lune vanter. gamle huse.

27. disse du er ere mine. af kortene kan du u

vel lave huse; men de falde om, når du siger

siger pst! du har ret, han har uret. du må u

ikke lure! de uartige holder man ikke af.

28. en uge har 7 dage. et dusin er det

samme som 12. der er 16 ruder i dette

vindue; men de 5 ere i tu. vor gamle sorte

pudel jager ofte efter den lille hvide kat;

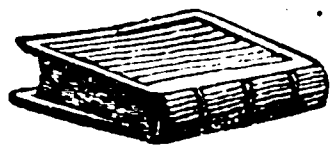
men op på taget kan han ej komme, så

let som mis kan. hvorfor ikke?

u 29. et hul i min lom me. her er rum til dine
sigen kul. hunden er bunden til sit runde hus.

o bonden har fundet sine 9 lam, som vare
borte i morges. du en kurrer oppe på taget.

30. anden er dum; men gåsen er nok
dummere, mener man. derfor siger man
om en lille pige, som ikke kan eller vil
læse: hun er så dum som en gås. nummer
30 kommer efter 29; nu læse vi nummer
30. i det lille kammer er der under tiden
en lummer varme. nu kan du gerne lukke

bogen; i den ne time læse vi
kun her til.

y.

31. by. my. ny. ry. sy. by. dy. gy. vy.
py. ty. ky. fy. hy. jy.

yl. ym. yn. yr. ys. yr. yp. yt. yk. yf.
 lyde. byde. lyse. kyse. tyve. byve. en
 myre. 2 tyre. de vilde dyr. dyre tider.
 tykke kinder. en lille tyk fyr.

32. tyve vilte gerne byve. at byve er en fæl y
 lyde; den må du ikke have. de sure bær ^{siger}
 kan man sylte i sukker. solen lyser om y
 dagen. lyse ne tænde vi om aftenen. dy-
 rene kunne ikke tale eller mæle, derfor
 kalde vi dem u mælende dyr. hvorfor nyser
 rasmus? fordi han kigede i lyset

ö eller e.

33. lö. mö. nö. rö. sö. lö. dö. gö. vö. pö.
 te. ke. e. he. je.

öl. öm. ön. ör. ös. öl. ög. öv. öt. ök. öf.
 lebe. kebe. mede. sele fele. here. kere.

o" i vor have er der søde røde bær. den døde
 siger) kan ej høre. mine øren ere gode. vi øve os
 o" i at læse. igår vilde ote ikke høre efter;
 derfor fik han en på øret af sin fader. den
 som ikke vil høre må føle.

y 34. kan du bære den byrde? vil du være
 siger) os til nytte, så må du tage fat. en mynde
 o" har tyn de ben. efter lyk ke kom mer ofte
 u lyk ke. det nytter os ikke at begyn de vel,
 når vi ikke gøre os u mage for at ende vel.
 17 til sytten er 34.

e 35. tørre pærer. gule bønner. kønne bil-
 siger) leder. hvor er søren henne? han var her
 o" før, men han tør nok ikke komme igen;
 o: som) han er henne bag døren. lise kan ikke
 o il) Ordet) tön).
 sømme så net som marie.

A. A.

36. At hoppe er ikke så let som at gaa. Stumt) e)
 Ageren nær lige hen til Aen. Af kornet i
 fåe vi mel. Ane boer dernede i det lille lave Bøjningen.
 hus. Af hende var det jo du fik din blåe hue.

B.

37. små. sne. snu. slide. slæbe. sjælen. 2 Alledlyd
 smøre. snøre. Bertel, slå til, om du tør! foran)
 fy! du må ikke slæ de små. Betty er en Selvlyd.
 slem pige; hun vil slet ikke hjælpe os. Aen sl. sm).
 er slimet, den slipper let af hånden. Bonden sm). sj.
 må ofte slide meget for at fåe føden. Af 5
 kommer den femte, af 6 den sjette.

D.

38. svare. svie. stove. stode. spare. stille. sv. st).
 spille. skille. svære. skære. smække. spække. sk. sp).

Du skal gaa lige på Dine Ben Alle
 Byrder ere ikke lige svære at bære. De
 store Dyr ere stærke, de små ere svage.
 Du skal svare, når man spørger, men
 heller ikke for. Boer Du i Byen eller
 på landet?

E.

h. v. h. v.
 h. j. d. v.

39. En Bro. Den bløde Blomme. Den
 søde Drik. En lille Dråbe. En svær
 Bjælke. Det sorte Blæk. Den brede
 Bæk. Bjergene ere høje, Dalene ere dybe.
 En Blære bliver tyk, når man blæser den
 op. Er Din Broder hjemme? her er 2
 Breve til ham. Bonden driver sine Bø-
 ster over på den anden side af Aen; der
 blive de så hele Dagen.

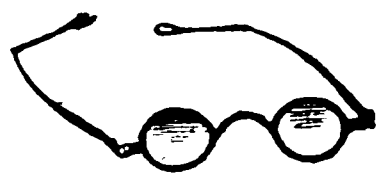
F.

40. At gnave, grave, glide, gnide, vride, ^{gr. gl. grv.}
 græde, glæde. Et gråt Får. En glat Al. ^{gj. nr.}
 Elise græder; hvorfor gør hun det? Fordi
 hun er gnaven. De små blåe Fioler groz i
 Enden af Bedet. Dem holde vi meget af
 at lugte til. Disse Arbejder ere slet gjorte.
 Dersom Du gnider de grønne Blade, kan
 Du let blive grøn.

G.

41. At prøve, prale, pløje, pjaske, tjene, ^{pr. pl. pj.}
 tjære, trave, tvær. Grisen drak af truget. ^{tr. tv. tj.}
 Du kan prøve disse tre Besser. hvor plejer
 Du at lege? nede i Græsset. Den Fattige
 må ofte gæe pjaltet. Ane tjener hos os; hun
 passer vore Gæs; i Aften driver hun dem.

hjem til Gården. Glas gæer let itu. 2, tvende
3, trende; det er hip som hap. Gamle Fader
bruger Briller, det gør Du ikke.

H.

kl. kn. km.
kj. kv.

42. At klage, knage, krige, knibe, klippe,
klappe, knappe, knæle, kvæle. En kjole.

Duen kurrer. Hunden knurrer. Gøgen
kukker. Hønen klukker. Gåsen kækker.
Frøen kvækker. Fåret bræger. Grisen gryn-
ter. Bien summer. Bjørnen brummer.
Hesten vrinsker. Anden rabber. Hanen
galer. Barnet græder. Hver har så sin egen
vise, Børnene som de små Grise.

I. J.

fl. fr.
fw. fj.

43. Fri. fra. fly. flyve. frise. fryse. fryse.
fjase. Flasken er tom. Frakken er ny. Fjor

var Jakobine kommen hertil fra Grenå for
at besøge os. Det er ikke let at smække Fluer;
de flyve fra os, før vi ret kunne ramme dem.
Hesten fryser, når den vil frem. Jørgen
prøver sin nye Frakke; vil Du hjælpe ham
at trække den på?

K.

44. At stjæle, straffe, strække, skrække, ^{5 foran!}
sprække, stramme, skræmme, sprøjte, splitte. ^{2 Medlyde.}
Hønen skraber efter Kornet. Ratten, den
slemme Krabat, stjal Fløden fra Kokke-
pigen, da den var ene i Køkkenet; men hun
straffede den, da hun fik det at see. En
Blomme sprækker gerne, når den bliver mo-
den. Der er ikke Bjelker under Isen, siger
man. Hvorfor mon man siger det?

L.

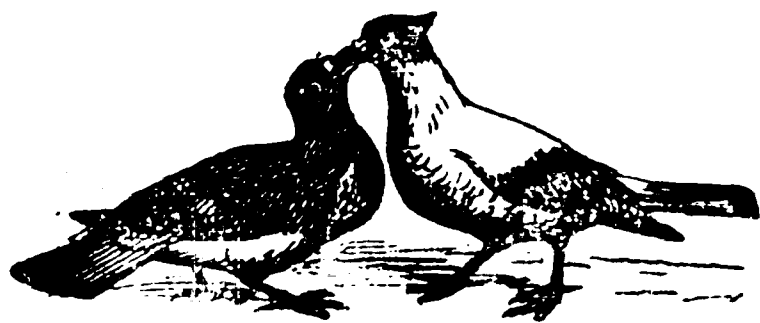
Blædd h
 efter lang
 Selvhjæl.

45. Et Gab. Et Håb. En Hob. Et Løb.
 Et Næb. Løb ikke fra os, lille Grete! tal
 ikke Dine Beger! Grib ikke Ålen i
 Halsen, så smutter den let af Dine
 Hænder. Køb os en ny Lineal; den
 gamle duer ikke mere. Kryb ikke om på
 Gulvet som en lille Gris!

M.

Hårdt h
 (= h) efter
 kort Selvhjæl.

46. Absalon. Jakob. En dyb Krybbe.

Duerne næbber.

Elbe ligner sin
 Broder Jeppe.

Det troer Du næppe. Björnen klapper
 ikke net, den har så store Labber. Gribben
 greb et Lam i sine skarpe. Kleeer; men den

mätte slippe det, da Morten kom til.
 De tapre Danske tabte ikke Modet i
 Krigen. Min Broder Jakob råbte til
 Mikkel: kom! Dine brune Heste ere
 løbske nede på Gaden; løb! at Du ikke
 skal komme forsilde. Men Mikkel fik
 ikke fat på dem.

N.

47. Et Aq. En Eg. En hel Dag. Læse
 i en Bog. Moder breder en Dug på Bor-
 det hver Dag. Kan Du nu sige mig, hvor-
 for hun gør det? Nikolaj! tag Dig ivare
 for Føllet; det slæer bag op. Er Din Mo-
 der syg? Nej, hun er kun noget svag. Den,
 som ejer Meget, ham kalder man rig. Det
 er let at være klog bag efter.

Blodt q
 efter lang
 Sebulhyd.

O.

Håndt q
(=k) efter
kort Selvlyd.

48. Lig der! Læg det! Kom og vug Bar-
net! Bonden sår Byg og Havre. Der
er Dug på Græsset. Begge de små Bække
flyde hen i Aen. Læg et Læg eller to på
Din Kjøle, at den kan blive kortere. Kan
Du tygge disse to Kager? Nej, de ere for
hårde og tykke. Bageren bagte hele Nat-
ten; så vakte han alle Folkene i Huset:
og derpå gik han hen og lagde sig til at
sove i Mag. Der, hvor han ligger, er han
sikker. Jeg skal læses som Jeg.

P.

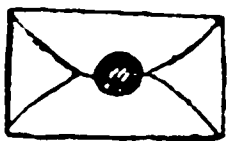
Bledt d
efter Selvlyd.

49. Bad. bed. bid. En død Mus. En
bred Fod. God, fed Mad. Bled, sed
Gred. En høj Lyd. Har Du Mod til

at gaa ud på Isen uden at spørge Din Fader ad? Om Aftenen rulle vi Gardinerne ned og tænde Lys. Pen og Blæk og Papir, hvortil bruges det? Det bruge vi til at skrive med. Nu afsted! Peter, vær så god! Kan Du knække den Nød? Med Nød og Næppe.

R.

50. Av Barnet itide! Giv Den, som beder! <sup>is efter lang
Selvlyd.</sup>
Grav Graven derhenne! Katten rev og bed,
da Pigen drev den ud. Rev ej, ran ej, byv ej,
stjælt ej! En Ræv er snu. Ret Din Ryg,
Rasmus! Du er jo dog hverken så lav eller
så skæv, som Du nu seer ud. Hvor blev
det Brev af, Du skrev forleden Dag? Det
gav Du vel Pigen?

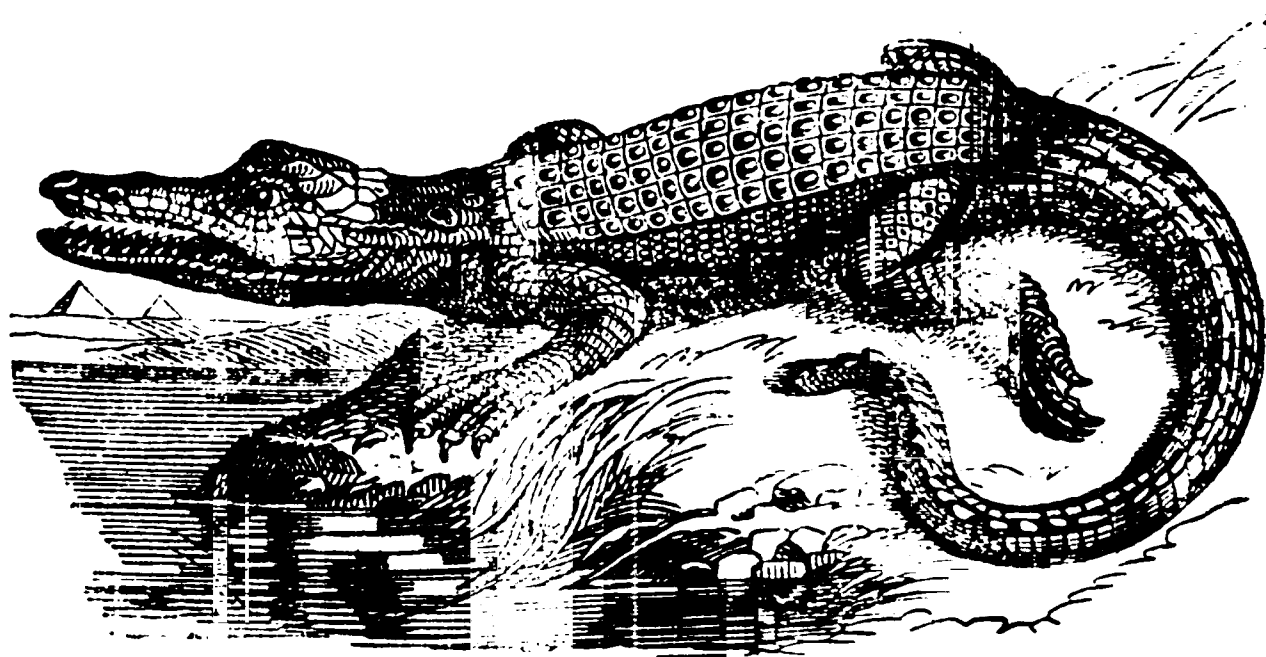

J.

n (=u) efter
kort) Gehlyd).

51. *Ar! det svier. Du tar ikke stille.*

*Jøren blev flov, fordi han havde været der,
hvor han ikke havde Lov at være. Lev så-
ledes, at Dit Levnet ej skal gøre Dig
Skam! En Grovsmed er vel ikke det Sam-
me som en grov Smed. Der er Støv på
Støvlerne, fordi Landevejen er støvet og snar-
set. Nålen rev en Revne i Skindet, og Gu-
stav gav sig til at græde. God. Nat! sov vel!*

*Sådan En, som Denne her,
Er ikke god at komme nær.*

J.

52. Jens og Hans og Lars ere Bredre. h. efter en
 Et Lams Moder hedder Får. I et Års Medlyd
(l. m. m. n).
 Tid kan Du lære Meget, hvis Du ellers
 er flittig. Trine fik et Stik på sin Hals af
 en stem Bræms; den stakkels Jes! Tågen
 spredes ved Solens Lys, men ikke ved
 Månens. Hvorfor gør den det?

U.

53. Ribs og Stikkelsbær vokse i Haven. h. efter
l. g. n. j.
 Skipperen måler sit Skibs Fart. Skibsfart
 kaldes også Sefart. Isak var Esavs og
 Jakobs Fader; men han var Abrahams
 Søn. En Uge har 7 Dage: Søndag,
 Mandag, Tirsdag, Onsdag, Torsdag,
 Fredag, Lørdag. Da vi rejste, toge vi

alle Slags Fedevarer med os, fordi vi
skulde gøre en hel Dags Rejse. Under-
vejs satte vi os ned i Græsset og spiste vor
Middagsmad.

V. U.

d) foran b
en smagt
eller stumt.

54. Et Kors kalder Man også et Kryds.
I Nøds Tilfælde hjælper Man sig, med
hvad Man har. Guds gør os vel rige,
men derfor ikke lykkelige. Vi lade os
noje med det enkelte V; Tyskerne bruge
det dobbelte U. Wien er en Stads
Navn. Mads! sæt Dig på Din
Plads; så skal jeg lære Dig et lille
Vers:

Ikke Strid om Mit og Dit!
Vær tilfreds, Enhver med Sit!

Y.

55. Af Raps presser Man Olie; af Voks ^{d efter:}
 støber Man Lys. Melken faer Man af ^{h, u, k, f.}
 Koens og Fårets Yver. Jens kommer
 straks. Frits er Frederiks Broder. I en
 Nats Tid ad Ræven alle Filips Duer.
 Josefs Brødre vare 11 i Tallet. Fuglen sad
 ved den lille Piges Fod; så greb hun efter
 den, men vips! var den borte.

H.

56. Allet er redt, Bærret er sedt. Klædet er ^{d) stumt}
 blåt, Tøjet er godt. Gåsen blev bidt midt på ^{forum) u.}
 Halsen. Græsset er bledt. Af Kridt og Olie
 laves Rit. Hvortil bruger Man det? Med
 Lidt kommer Man ikke vidt; men Lidt
 og tidt hjælper dog undertiden til Meget.

Bomme lom, lom, lom! Vil Du med,
så kom!

Virre vit, vit, vit! Lad os bie lidt!

Skal vi hoppe?

Skal vi gåe?

Skal vi stoppe?

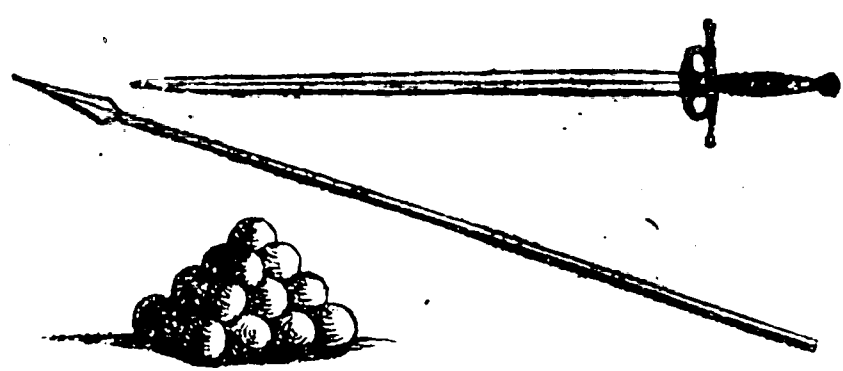
Skal vi stæe?

Stille!

Ö. = Ø.

d) stumt
efter N og M,
svagt (eller
stumt) efter
N.

57. Jorden er rund; på den er der både
Land og Vand. Af Guld og Gods
bliver en Mand ofte stolt. Ore og Öje
kan Man ikke godt undvære. En lille
Ild at varme sig ved er bedre end en stor
at brænde sig på. Et godt Ord finder et
godt Sted. Hvor er det Sted? I Krigen

bruges Spyd og
Sværd, Kugler
og Krudt.

C. c. = K. k.

(foran a), o, u eller en Medlyd).

58. Caroline er på Comedie. Den Syge ^{u efter en}
kan ej cureres. Creta er en C. Clemens og ^{Medlyd (u,}
^{nn), nn, n, s).}
Cresus ere Mænds Navne. Malt laves
af Byg, og Øl brygges af Malt. Det
Første er det Bedste; bag efter kommer
tyndt Øl. Hvad Du gør idag, er gjort
imorgen. Ost og Vest er Solens Vej. Et
Lam bliver snart tamt. Det er morsomt
at spille Boldt. Casper vil ikke have
Credit; han betaler contant. Hvad vil
det sige?

C. (foran e, i, y, æ, ø) = S. Z. z. = S. s.

h efter b, p,
q, k, n, f, j.

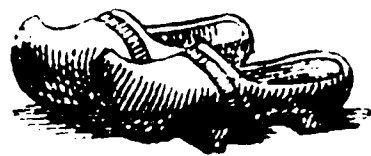
59. Cederen er et dejligt Træ. Cypressen ligeså. Citronen er en Frugt fra de sydlige Lande. Cæcilie skriver smukt, men hun læser mædeligt; det har hendes Søster Camilla sagt. Zebra og Zobel ere 2 Dyr; det ene ligner en Hest, det andet er kun som en lille Rotte. Knap Målholder jeg ikke af. Man kommer lettere over et lavt Gærde end over et højt. Jens har tabt sin Kniv. Hvordan sæ den ud? Den havde et bredt Blad og et tykt, kort, sort Skæft. Den var ganske ny, han havde købt den for kort Tid siden.

Qv. qv. = Kv. kv.

h efter en
Medlyd
(u, n, a, å).

60. Qvas og Qviste. 50 Qvint er det Halve

af 1 Pund, og 50 Pund er det Halve af 1
 Centner. Køer og Heste kaldes Qvæg; men
 Køerne kaldes Hornqvæg. Hvorfor det?
 En bidsk Hund skal Du tage Dig i Agt
 for. "Qvit!" sagde Hans, "det gæer lige
 op;" da fik han en Qvie for en Ko. En
 rask Hest må have en stærk Tøjle. Af
 Melk laves Ost. Kalk og Kridt er skert
 og hvidt. Store Folk bruge store Træsko.

61. Køen råber: mu! bu!

Kalven svarer: mæ! bæ!

Fåret siger: mæ! bæ!

Lammet svarer: me! be!

Det er Alt, hvad de kan sige;

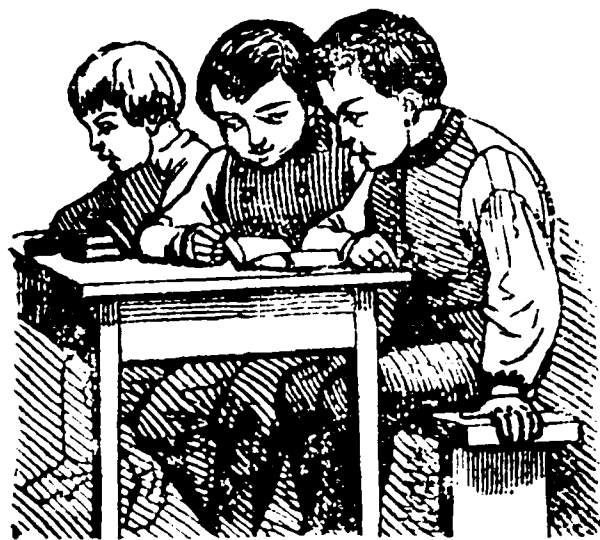
Men hver forstær nok sine Lige.

K. a. = I. s. eller ks. (gs.)

*n) med
Nærskyd
foran
g og k.*

62. *Deraces* er Navnet på en persisk Konge. Kantippe var en arrig Qvinde. Et Ax kan klippes af med en Saa. Sex Pund Lax er ingen betydelig Vægt; men bar Du den længe, vilde den dog tyngge i Din Hånd: liden Byrde er lang Vejtung. Hvad tænker Du på, min Dreng? På ingen Ting. Dyrene yngle: Ratten har Killinger, Hønen har Kyllinger, Anden har Ellinger, Gåsen har Gæslinger. Men hvad har da Musen? Den har småbitte gråe Museunger (Myslinger). I Skolen læres Læsning og Skrivning.

*Hunden stæer i Lænke,
Børnene sidde på Bænke.*

63. *He og Halm er Foder for Kalv og
Ko. I Mulm og Merke er det ondt at
rejse på fremmed Vej. En Borg er et stort
Hus; et Torv er en vid Plads. Lunken er
hverken varm eller kold. Sorg er som enOrm,
der gnaver inde i Hjertet. En Kæmpe er
stor, en Dværg er lille. En Ulv er bidsk,
men en Ræv er polisk. Ved Du, hvad
Man kalder hans Skind? Man kalder
det en Bælg.*

U og N
foran
m, g og n.

p efter N,
m), N, d.

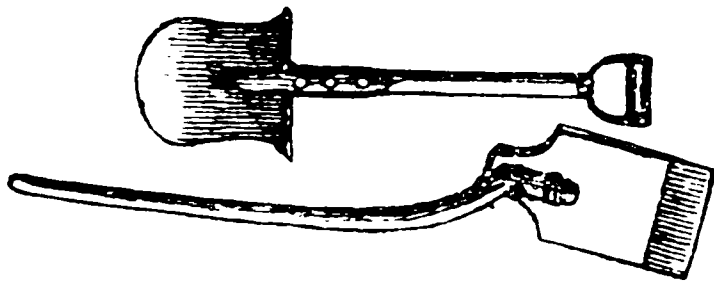
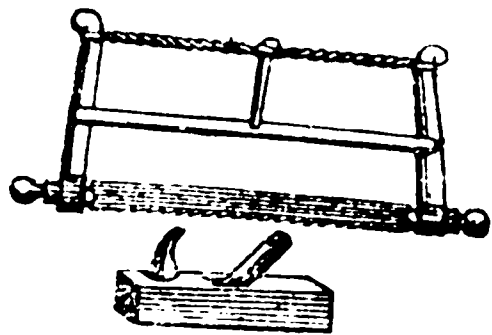
64. Med en skarp Kniv og med en hidsig
Mand må Man omgæes forsigtig. Den
er vel hjulpen, som får Hjælp fra Gud.
Asp og Ask vokser i Skoven; Ukrudt trives
overalt. Skomageren bruger Syl og Risp.
Rispen er af Hamp, Sylen er af Stål. En
lille Hvalp kan blive til en stor Hund. En
Biskop og en Bisp er Et og det Samme.
Hvortil bruger Man vel en Svamp?

N og m

efter N, g,

N og j.

65. Carl er en rask Karl. Hagl og Sne
følger med Kulden. Savl var Jødernes
første Konge. Jevn Vej er god at kere på, og
jevn Ild er god at kåge ved. Gamle Sagn
ere morsomme at høre på. Snekkeren bruger

Sav og Høvl, Gartneren bruger Spade
og Skovl. Kragen råber på sit eget Navn,
det gør Kukkereen også. Børn kunne også
gøre Gavn, når de kun ville. Tråd kan
blive til Trævl, og Riv bliver ofte til
Kævl. I et Spejl seer Man sig selv.
En Kaptejn har flere Folk at råde over
end en Løjtnant.

66. Regn og Blæst. Degn og Præst.

Lögn er en ond Lyde. Et Dögn har 24

Timer. I Skolen lære vi at læse og regne,

skrive og tegne. Med Nøgler lukkes Dørre

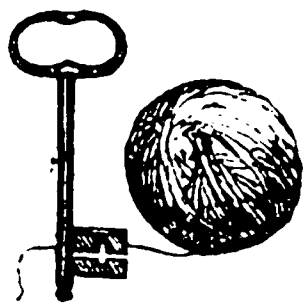
op. En Nögler er ikke det Samme

som et Nögler. Nöglen er Sme-

dens Arbejde, men Nöglet er Pigens. Når

Hörren hegles, får Man Blår. I de

eq og æg
soml ej og
øj foraml
ll og ml.

varme Lande gæe Folk næsten nøgne.

Ineglen bærer sit Hus på Ryggen.

gm) læses

nm) efter

o sag å.

67. En Vogn har 4 Hjul; nogle Vogne have dog kun 2, og en Hjulbør har kun 1.

Hele Landet deles i Stifter, Stifterne ere delte i Amter, Amterne deles i Herreder, og Herrederne i Sogne. Hvad kaldes det Sogn, som vi boe i? "Kan Du ikke vågne? Du dørne Krop!" sagde Sognefogden til sin Regter, som lå i Vognen og sov hele den udslagne Dag.

68. Lille Ane

Har en hæstlig Vane:

Hvergang hun kommer galt afsted

Med at spille eller destige,

Plejer hun gerne straks at sige:

"Det kunde jeg ikke gøre ved!"

Den stemme Vane

Har lille Ane.

69. En Karls Arbejde skal være bedre ^{1. efter}
end en Drengs; men tilgavns bør dog Begge ^{2. Medlyde.}
arbejde. Du skal ikke agte en Orms Liv-
ringe; den er også skabt af Din Skaber.
Der skal flere Alen Tej til en Kæmpes
Klæder end til en Dværqs. Børns Tanker
er ikke som gamle Folks. En Spurvsæg
er mindre end en Storks. Skomagerens
Kone og Smedens Hest har de dårligste
Sto, siger Man. Hvordan er det at forståe?

70. Norsk Ost og tybisk Pelse. Svensk ^{1) og 1. efter}
Tømmer og spansk Salt. Fersk Torsk. ^{2. Medlyde.}
Først eller sidst; hvilket vil Du helst?

Hvem er ældst, Frands eller Ernst? Hvad
 er værst, Løgn eller Tyveri? Frem og til-
 bage er lige langt. Et Pund Fjer er ligeså
 tungt som et Pund Bly. Et gammelt
 Menneske er sjelden så stærkt som et ungt.

71. Min Fa'er har fire Heste;
 Den brune er den bedste.
 Den får jeg at ride på;
 Du kan få den gamle græ;
 Den sorte rider Lars;
 Men Hoppen, det er Fa'ers.
-

II.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff

Aa Bb Cc Dd Ee Ff

Gg Hh Ii Jj Kk Ll

Gg Hh Ii Jj Kk Ll

Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Ss Tt Uu Vv Ww Xx

Ss Tt Uu Vv Ww Xx

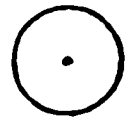
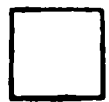
Yy Zz Ææ Øø Öö Åå

Yy Zz Ææ Øø Öö Åå

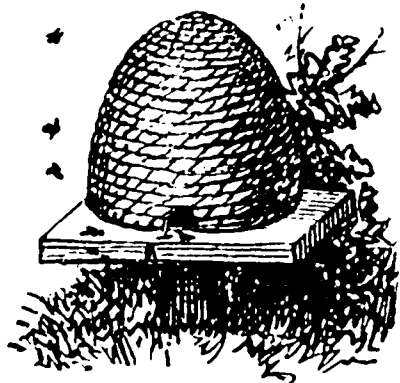
73. Arbejderen arbejder i Marken og får Lön for sit Arbejde. Bageren bager Brød i Bagerovnen. Bryggeren brygger Øl i sit Bryggeri. Drejeren drejer en Top på sin Drejebænk. Den som ejer et Hus kaldes Ejeren af Huset. Farveren farver Tøj med alle Slags Farver. Garveren garver Læder af Huder og Skind. Graveren graver en Grav til den Døde. Med en Harve harver Man Jorden, når den er pløjet. En Hare har lange Øren men kun en kort Hale. Jægeren jager Haren med sine Jagthunde. I Havet omkring Island er der megen Is.

74. Klokkeren ringer med den store Klokke hver Dag, når Klokken er 12. Læreren lærer Börnene at læse i en

Læsebog. Mølleren maler Mel på Møllen. Når en Nar vil narre Andre, narrer han ofte sig selv. Ovenpå Ovenen tørrer Bageren Rug og Byg. En Pen og en Penneholder koste Penge. Røveren røver og plyndrer de Rejsende. På Risten rister Man Kød og Fisk. Smeden smeder hele Dagen i sin Smedie. Slagteren slagter alle Slags Kreaturer. Tomme Tønder rumle stærkt; og store Tosser ville altid snakke med. Uden Umage får Man ikke Meget i Verden. Væveren væver Vadmél og Lærred på sin Væv. Ægte Perler og Ædelstene ere kostbare Ting. Østers er Mad for rige Folk; Øl og Brød er Hvermands Kost. Et Kvadrat er firkantet, men en Cirkel er rund og har et Centrum i Midten.

75. **Bien** er et lille flittigt Dyr. Den suger Honning af Blomsterne

og laver Voks til at bygge Bolig med. Biernes Hus kaldes en Kube. Væggene derinde kline de sammen af Vokset. De små Kamre i Boligen hedde Celler. I dem samle de Honningen; men de fåe ikke Lov til at beholde den for sig selv altsammen. Manden, som har Bistader i sin Have, tager Honningen fra dem. Alle Folk holde meget af Honning; den har en sød Smag. Inde blandt Bierne i Bikuben er der en stor Bi, som er Moder til alle de andre; hun hedder Dronningen. Bien har en spids Bråd; tag Dig iagt for den!

76. Den vrede Björn. Engang gik en Björn forbi nogle Bistader. Honningen lugtede så sødt i hans Næse, derfor snusede han til den ene Kube. En lille Bi, som sad ved Dören, gav sig til at surre omkring Björnens Næse, for at han skulde holde den borte fra Kuben. Men Björnen rystede sin Snude lidt ad Bien og snusede igen til Kuben. Så gav Bien ham et dygtigt Stik i Næsetippen. Det gjorde meget ondt, og Björnen blev rasende vred: Med sine store Forlabber slog han til Kuben, så den styrtede omkuld og gik istykker; og da han nu engang var bleven rigtig bister, gjorde han det Samme ved de övrige Kuber. Men den Vrede måtte han böde for. Adskillige af Bierne bleve vel slagne ihjel, da Kuberne væltede; men de övrige

mylrede frem i tusindvis og satte sig rundt om på Björnens Hoved og Krop og stak ham så forfærdeligt, at han døde på Stedet.

h stumt **77.** I Skolen bruge vi en Bog, som kaldes:
 efter
 Medlyd. en liden Katechismus af Morten Luther. Theo-
 (**ch=k**). dor læser i den hver Dag; min Søster Kathrine har også læst i den. Cichorie er en Rod, som Man blander i Kaffe. Jeg holder meget mere af The end af Kaffe; det gör Thomas også. Rhinen er en stor Flod, som flyder igennem Tyskland. Skibet ligger på Rheden. Fuglen ligger på Reden. Christian den Niende er Konge her i Danmark; han boer i København. Hans Søn, Georg den Første, er Konge i Grækenland; han boer i Athen.

78. Til ham, som faldt på Næsen.

Op igen, lille Ven!
 Det har ingen Nød
 Med et lillebitte Stød.
 Snurre rask omkring!
 Det var Ingenting.
 Syv og Tre er Ti;
 Nu er det forbi!

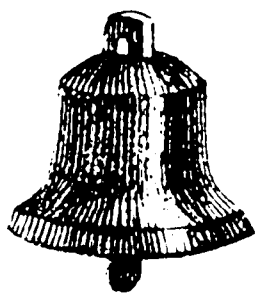
79. En Favn er 3 Alen; så langt kan en Mand favne med sine Arme, når han rækker dem langt ud. Hver Arm er vel så 1 Alen, og over Brystet fra den ene Skulder til den anden er 1 Alen. Det Halve af en Alen kaldes en Fod; omtrent så lange Fødder har vel en Mand, når de ere rigtig store og lange. En Fod er 12 Tommer, og 1 Tomme bred er vel en Mands Tommelfinger. Hvormange Alen er Du vel høj? og hvor höjt er her til Loftet?

80. Hunden gøer. Katten mjaver. Musen piber. Løven brøler. Ulven hyler. Fåret bræger. Hvalpen bjæffer. Ræven tuder. Føllet vrinsker. Hönen kagler. Stæren fløjter. Lærken synger. Svalen kvidrer. Storken knæbrer. Kalkunen pludrer. Raven skriger. Slangen hvisler. Gasen hvæser. Krokodillen klynker. Papagöjen snakker. Svinet grynter. Gæssene kække. Frøerne kvække. Men Fiskene i Vandet — de sige Ingenting; de ere stumme.

81. Et gammelt Vers.

En Drossel kendes på sin Sang
Og Fiskén på sin Hale;
En Klokke på sin Lyd og Klang,
Men Manden på sin Tale.

(P. Syv.)

82. Arme og Ben kaldes Lemmer. Hver Arm har en Hånd, og hvert Ben har en Fod. Hænderne have 10 Fingre, Fødderne have 10 Tæer. Fingrene have hver sit Navn: Tommeltot, Slikkepot, Langemand, Guldbrand og den lille Peder Spillemand. Slikkepot er nok et Øgenavn; den hedder ellers Pegefinger. Og hvorfor det? Tæerne have ingen Navne, og dem seer Man da heller ikke meget til; de skjule sig i Strømperne. På Fingrene og Tæerne sidde 20 Negle. Dem måe vi klippe engang imellem, ellers blive de for lange. Chineserne holde meget af lange Negle og synes, at de see könt ud. Men det

er dog kun de rige og fornemme Folk i China, som have Råd til den Stads. Arbejdsfolk nødes til at klippe deres. Hvorfor göre de det?

83. Vinden blæser. Sneen fyger. Regnen plasker. Ilden brænder. Vandet flyder. Bækken risler. Solen varmer. Månen lyser. Stjernen blinker. Vognen ruller. Slæden glider. Græsset visner. Blomsten falmer. Høet dufter. Leen klinger. Pisken smælder. Bössen knalder. Kanonen dunder. Trompeten skralder. Dagene længes Vinteren strænges. Markerne grønnes. Vindene susé. Bølgerne bruse.

84. Til de flinke To.

Tag nu Din Bog,
Du lille Pog!
Tag Din tillige,
Min lille Pige!
Så En, To, Tre!
Lad os da see,
Hvem der er den bedste
På dette Blad og næste.

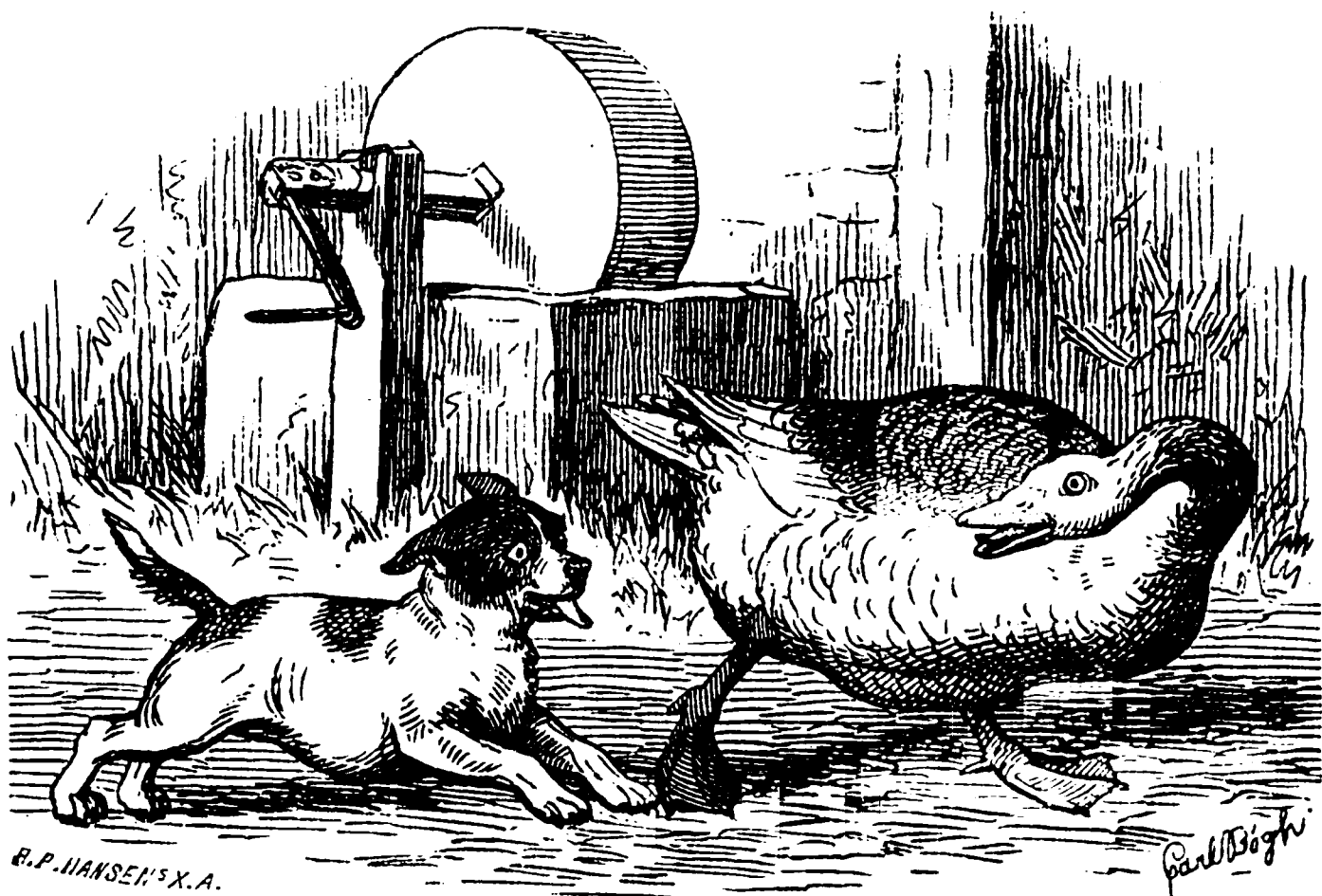
85. Legekameraterne. Der var engang 2 små Brødre; den ene hed Perle, den anden hed Semire, og deres Moder hed Diane. De To kunde så rart lege sammen. Det var ikke Smådreng, det var Hundehvalpe; men de lege

også. Nede i Gården, hvor Solen skinnede, legede de Tagfat og Slagsmål. Perle væltede Semire om på Ryggen, så han vendte sine 4 Ben ivejret og fægtede med dem imod Perles Næse og Mund. Men så sprang Semire op og væltede sin Broder om og hoppede over ham og nappede ham i Ørene. Det gjorde rigtig nok lidt ondt, og Perle peb en lille Smule ved det. Men det gik straks over, og så toge de fat igen og legede mere. Det var morsomt at see på. Således gik det hver Dag, når Vejret var smukt. De havde jo ikke Andet at bestille end at more sig.

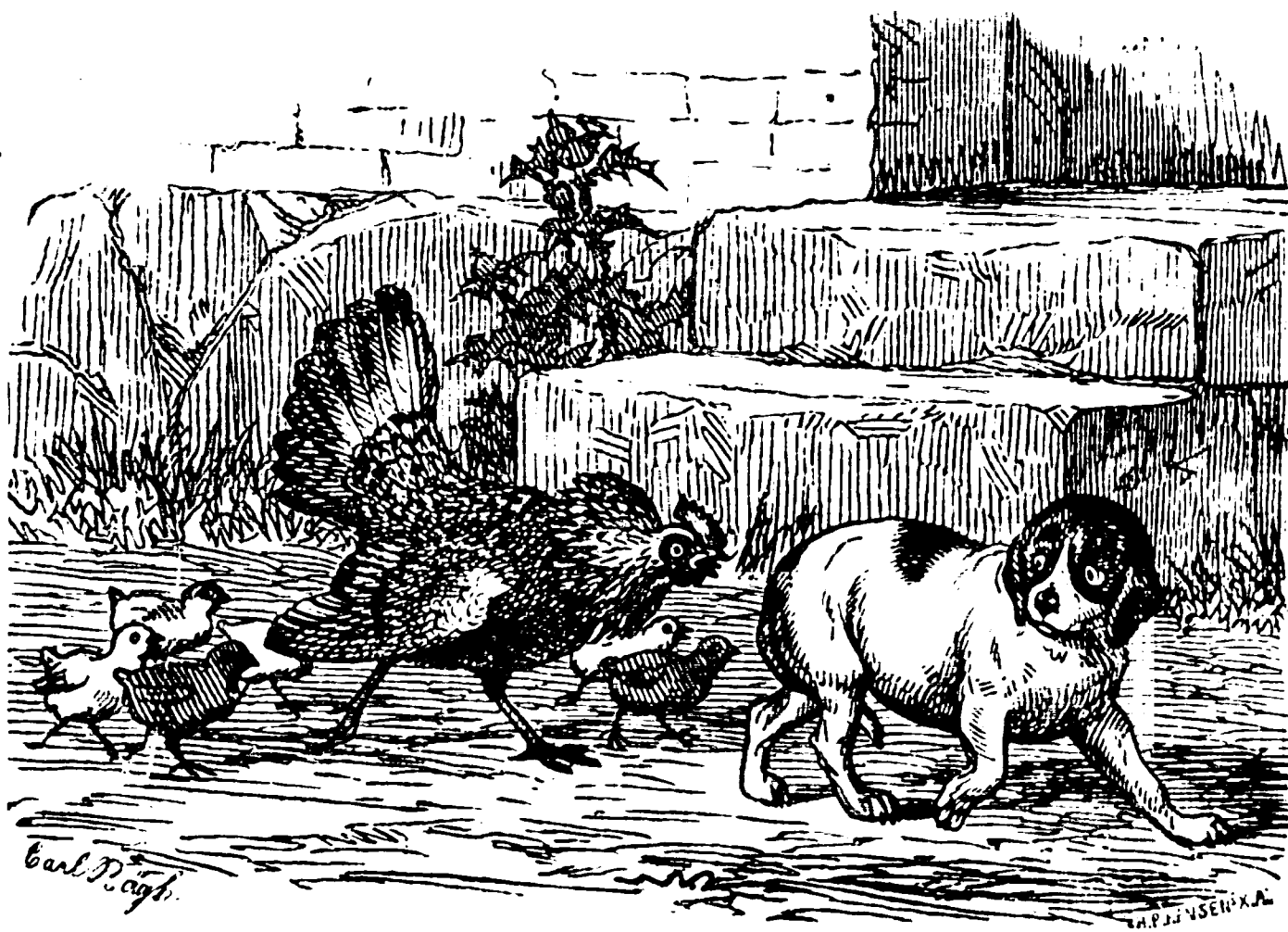

86. En Dag var Semire gået i Byen med Barnepigen, og Perle lå nede i Gården i det dejlige Solskin. Men han kedede sig; han havde Ingen at lege med. Han løb så om alle-vegne, for at finde en Legebroder. Først mødte han en Gås, som kom ind ad Porten,

og han begyndte at lege Tagfat med hende. Men hun gjorde sin Hals lang og gabede og hvæsedde og rendte tilside for ham. »Du er

en kedelig En«, tænkte Perle ved sig selv. Derpå løb han hen til Hönen, som stod med alle sine Kyllinger henne ved Køkkendören.

Der var små Kamerater, mente han; men Hönen gjorde sig tyk og skreg og for lige hen imod ham. Perle blev bange, stak Halen imellem Benene og løb derfra. Kalkunerne vilde heller ikke have med ham at bestille, og Ænderne skyndte sig ud i Dammen, da han kom hen imod dem. Det var kedeligt. Nu stod Perle alene midt i Gården og gøede lidt til sin egen Fornøjelse; så løb han rundt og snappede efter sin egen Haletip; han knurrede og snurrede og nappede og snappede. Det var jo morsomt nok; men det blev han også snart ked af, han kunde desuden slet ikke få rigtig fat i Haletippen.

87. Perle var i et dårligt Humør og begyndte at gabe af Kedsomhed. I det Samme fik han Öje på Katten, som sad henne i Stalddören og slikkede sine Forpoter. »Der har jeg da en Kamerat med 4 Ben, ligesom jeg«, tænkte Perle; »ham kan jeg vist lege med; de Tobenede med de spidse Næb er der ingen

Morskab ved«. Så sprang han i fuld Galop over til Stalden. Men gamle Mis forstod ikke Spas. »Prrrst!« sagde han — (kan Du stave det Ord?) — og Misses Ryg blev så høj og så krum. Perle mente, det var Löjer og svarede lystigt: »Vovvov!« Men Mis blev vred og gav

ham sådan et Dask i Ansigtet med sine Kløer, at den stakkels Perle hylede højt og rendte hen til Kokkepigen, som stod udenfor Køkken-døren. »Dit lille Tossehoved«, sagde hun og klappede ham, »hvad vilde Du der? Se! der kommer Semire hjem med Grete; hold Dig til ham! lige Börn lege bedst«. Det forstod Perle meget godt nu; og han kom siden aldrig til Gæssene eller til Hønsene eller til Katten.

88. Årets Tider. Et År har 12 Måneder: Januar, Februar, Marts, April, Maj, Juni, Juli, August, September, Oktöber, November, De-

cember. Året har 4 Tider: Foråret, som også kaldes Våren, Sommeren, Efteråret, som desuden kaldes Høstens Tid og Vinteren. Hvilken Årstad holder Du mest af?

Sommeren, det er en dejlig Tid:
 Marken er grøn og Solen er blid,
 Hø og Græs i Bunker på Enge;
 Der er Løjer for Piger og Dreng.

Vinteren, det er en prægtig Tid:
 Isen er blank og Marken er hvid,
 Slåes med Sne, kø' i Slæde og glide,
 Løbe på Skøjter — det kan jeg lide!

89. Et Menneske har 5 Sanser: Syn, Hørelse, Lugt, Smag, Følelse. Vi see med vore Öjne, vi høre med vore Ören; med Næsen lugte vi, og med Tungen smage vi. Hvormed føle vi? Den Blinde kan ikke see, og den Döve kan ikke høre. Når små Börn miste Hørelsen, kunne de ikke tale, fordi de ikke kunne høre, hvad de selv sige, eller hvad Andre tale til dem. Sådanne Stakler kalder Man dövstumme. Det er en stor Ulykke at miste en af sine Sanser især Synet eller Hørelsen.

90. Da Anders kørte i Slæde med sin Søster.

Lille stakkels Karen!
 Du er ilde faren,
 Dine Vanter har Du glemt,
 Dine Fingre fryse slemt;
 Det er en gruelig Pine —
 Kom! jeg vil låne Dig mine.

91. En Stork kan ståe på et Ben, men den har alligevel to, og det have alle Fugle. Fuglene have Fjedre på Kroppen, Fiskene have Skæl, Fåret har Uld, Hunden og Katten have Hår, men Svinet har Børster, og Pindsvinet har Pigge. Frøerne og Ormene ere nøgne; men de kunne nok hjælpe sig med det bare Skind. Vi Mennesker have Klæder på Kroppen, og dem behøve

vi; ellers vilde Solen stikke os om Sommeren og Kulden bide os om Vinteren.

Klæder og Føde, Hus og Hjem,
Gud ske Lov! at jeg har dem.

92. Perler bruges til alle Slags Pynt. Man kan lave dem af Glas, Guld, Sølv og mange andre Ting, og Man kan farve dem på mange Måder: røde, hvide, blåe, gule, sorte o. s. v. Nogle Perler ere ikke større end et Senepskorn og have dog et lille Hul midt igennem. Dem trækker Man på Hestehår eller på Silkeetråde og fletter Ringe af dem eller syer dem til Stads på Punge, Kurve og andre Sager. De større Perler trækkes på en Tråd eller et Bånd, og sådan en Rad Perler hænge Fruentimmerne om Halsen som et Smykke. De smukkeste Perler laves ikke af Mennesker, men fiskes op fra Havets Bund, hvor de ligge i Muslingskaller og vokse af sig selv inde i et Dyr, der hedder Perlemuslingen. De kaldes ægte Perler og ere meget kostbare, især når de ere store og skinnende hvide. Sådan en stor Perle kan koste mere end 10 Bøndergårde med alle Jorder og Kreature. I Østerlandene drives megen Handel med ægte Perler.

93. Vandringsmanden i Ørken. En Mand rejste engang tilfods gennem en Ørk. Han kendte Vejen godt; men da det blæste stærkt, og Sandet i Ørken rejste sig i tætte Støvskyer rundt om ham, kom han bort fra den rette Vej og forvildede sig i de øde Egne. I 2 Dage vandrede den stakkels Mand vildsomt omkring udmattet af brændende Solhede og af bidende Nattekulde. Den Smule Mad, han havde taget med sig, spiste han den første Dag; den anden Dag hungrede han, og på den tredie Dag sank han af Udmattelse og Hunger om på Vejen og mægtede ikke at rejse sig. Som han lå der og jamrede sig, fik han Öje på en stor Skindpung, der lå tæt ved ham i Sandet, hvor en anden Rejsende havde tabt den. Hurtig strakte han Hånden ud, følte på Pungen og råbte: »Gud være lovet! Det er Daddeler, og der er Føde for mere end en Dag«. Han åbnede Pungen i en Hast og greb ned i den; men da han fik at see, hvad det var, lod han den falde og sukkede dybt bedrøvet: »Ak! det er jo ikke Andet end Perler«. Dagen derefter døde han. En Flok vilde Dyr fandt siden hans Lig og åd det op; en Karavane af rejsende Købmænd fandt Pungen og delte Perlerne. Hver Mands Part var over 1000 Daler værd.

94. Æg og Tørv tælles i Snese, en Snese er 20, og en halv Snese er 10. Knapper og Penne tælle vi i Dusin; et Dusin er 12, hvormange er så et halvt Dusin? Tolv Dusin er et Gros, og det er 12 Gange 12, Hundrede og 44. Sådanne Penne kan Du ikke behøve i et helt År. Året har 3 Hundrede og 65 Dage; men sådanne Dage gaa

vi ikke i Skole. De 52 Søndage og de andre Helligdage ere vi frie.

Lærkerne synge i Morgensolen;
Børnene løbe så glade til Skolen.

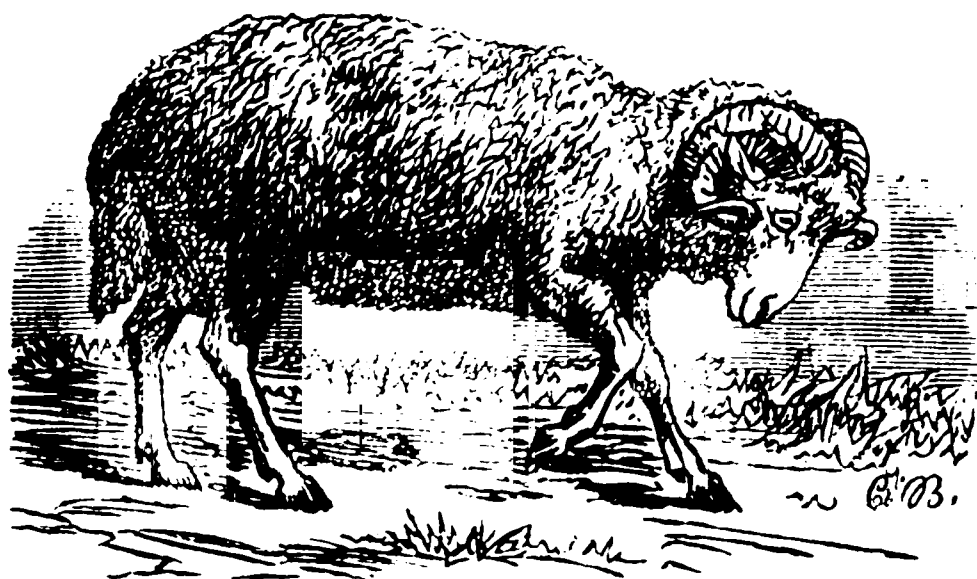

95. Kristian sagde engang til sin lille Broder Anders: „Nu skal jeg give Dig et Stykke, kan Du regne mig det? Der sad 15 Spurve i et Træ, og der kom en Mand, som skød de 7 med sin Bøsse; hvormange blev der så siddende i Træet?“ — „Der blev 8“, svarede Anders uden at betænke sig ret længe. „Nej!“ sagde Kristian, „der blev slet ingen, for de andre fløj bort alle sammen; det kan Du da nok begribe“.

96. En anden Gang vilde Kristian igen prøve sin Broders Dygtighed. „Nu skal Du regne mig

et nyt Stykke“, sagde han, „og det skal Du fåe Noget for. Her er en Tallerken med 36 Kirsebær på; når Du nu spiser de 18, hvormange får jeg så?“ — „Du får såmæn slet ingen“, svarede Anders og tog Tallerkenen, „for jeg spiser dem allesammen; det kan Du da nok begribe“. Men det gjorde han alligevel ikke; det var kun hans Spøg. De delte dem og fik lige mange hver.

97. Dyrene forsvare sig, hver på sin Måde, når Nogen vil gøre dem Fortred: Tyren stanger med sine lange Horn, Hunden bider med sine hvasse Tænder, Katten river med sine skarpe Kløer, Bienen stikker med sin spidse Bråd, Hönen hugger med Næbbet, og Gåsen slår med Vingerne. Haren har ingen Våben at forsvare sig med; men den har lange Ben, og så løber den sin Vej, når Nogen kommer efter den. Hvad for Våben bruge Menneskene til at værges sig med?

Væder, Væder! jeg er bange;
Du seer ud, som Du vil stange.

98. Dikke, dikke, dikke!
 Min Søster hedder Rikke,
 Min Broder hedder Kristian,
 Det er en lille Klodrian;
 Hvad Du er, si'er jeg ikke.
 Dikke, dikke, dikke!

99. Kristian var en ganske god lille Dreng;
 men om Middagen ved Bordet var han slet ikke
 rar. Der var altid Noget ivejen med Maden: Vel-
 ling holdt han ikke af; Grød kunde han heller
 ikke lide, og sjelden spiste han Brød til sin Mad.
 Det var rigtig kedeligt at see ham sidde sådan
 ved Bordet, og hans Fader var tidt vred på ham
 for det. Når han så sad der og vrissede og nip-
 pede til Brødet, plejede hans Moder at sige til
 ham: „Nå, lille Kristian! skal vi nu synge den
 gamle Vise om den kræsne Mund?
 Hverken er jeg sulten, ej heller er jeg mæt;
 Men havde jeg et Sukkerbrød, det gad jeg gerne
 ædt“.

100. Hvor er den Sne, som faldt ifjor? Når Sneen
 smelter om Foråret, bliver den til Vand. Vandet synker ned i
 Jorden. Der samles Meget af det og flyder ned til de lavere
 Steder. Fra Bakkerne løber det ned på Engene og fra Bjergene
 ned i Dalene. Træerne i Skoven og Græsset på Marken suge
 meget Vand til sig af Jorden igennem deres Rødder; det
 trænge de til for at vokse, ligesom vi trænge til Mad og Drikke.
 Når Vandet i Jorden fra de høje Steder bryder frem, kaldes

det en Kilde, og når Kildens Vand flyder i et smalt Løb hen over Markerne, kaldes det en Bæk. Mange Bække små gör en Å.

101. De Dyr, vi have i vore Huse til daglig Brug og Nytte, kalde vi Husdyr; dem kunne vi ikke godt undvære. Hesten hjælper os at arbejde; den pløjer vor Mark og kører os Sæden hjem i Laden. Koen giver os Melk og Fløde, Smør og Ost til Mad, og når den er slagtet, spise vi Kødet og fåe Støvler og Sko af Huden. Hunden hjælper Jægeren at finde og fange Harer og Ræve og andet Vildt; hjemme passer den på vort Hus og gøer, når Tyvene komme om Natten for at stjæle. Høns og Duer, Gæs og Ænder ere også Husdyr, som vi have megen Nytte af. Kan Du sige mig, hvad Gavn vi have af dem? Der findes også skadelige Dyr i vore Huse. Hvilke?

102. Til den uartige Dreng.

Rotter og Mus

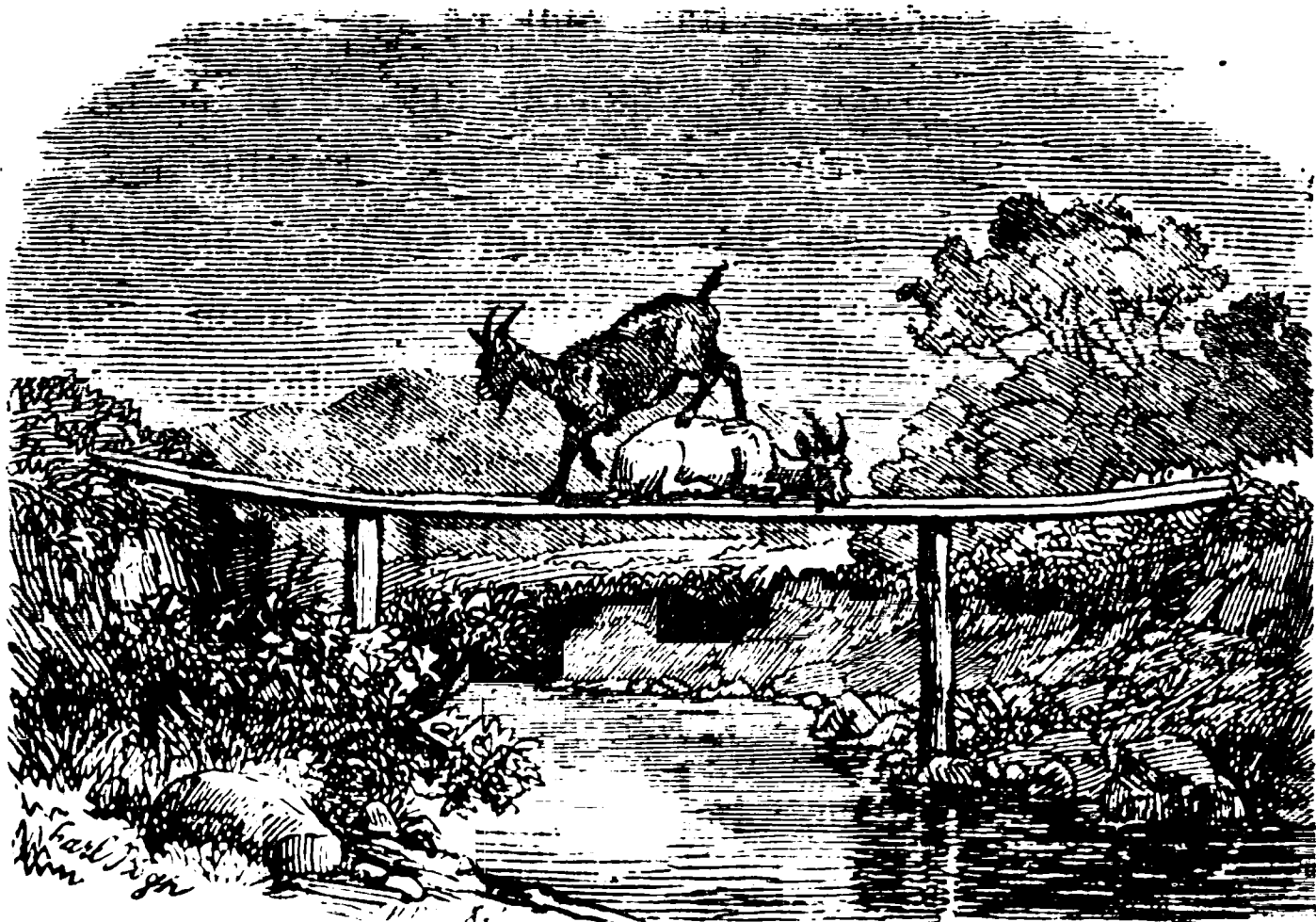
Er' slemme i Hus;

Men ved Du, hvad der er værre endnu?

Det er en slem lille Knægt — som Du.

103. De to Geder. To Geder, som græssede hver på sin Side af en Å, mødtes en Dag midt på en smal Bro, der førte over Åen. Broen var ikke bred nok, til at de kunde gåe forbi hinanden. Så stode de et Öjeblik stille og såe på hinanden. »Jeg går ikke af Vejen for Dig«, sagde den ene. »Jeg heller ikke for Dig«, svarede den anden«. »Jeg har ligesåmeget Ret til Broen som Du«, sagde hin. »Men heller ikke mere«, svarede denne. Sådan stode de nu en Stund og trættedes og såe bistert til hinanden; den ene vilde ikke vige for den anden. Tilsidst böjede de deres Hoveder ned og stangedes af alle Kræfter. Hvordan mon det så gik? Så styrtede de begge To ned ad den trange Bro i Åen og druknede. Det var godt nok til dem.

104. To andre Geder. En anden Gang mødtes 2 andre Geder ligeledes hver fra sin Side på den smalle Bro over Åen. »Hvad skal vi nu gøre?» sagde den ene. — »En af os kan gå tilbage til Åbredden og bie der«, svarede den anden. — »Det er godt nok; men det holder jeg ikke meget af«, sagde den første. — »Ja, ja! så vil jeg gøre det«, svarede den anden. Men det vilde ikke lykkes: Geden kunde ikke vende sig, fordi Broen var så smal, og at gåe baglænds havde den aldrig lært; det kunde den med sin bedste Villie ikke komme tilrette med. »Hvad skal vi så gøre«? sagde den uvillige. — »Ved Du hvad«, svarede den villige, »En af os kan lægge sig fladt ned på Broen, og så kan den Anden gåe ovenover«. — »Det er godt nok«, sagde hin, »men jeg synes ikke om, at Du skal træde på min Ryg«. — »Ja, ja! så kan Du træde på min«, svarede denne og lagde sig plat ned på Broen. Så gik den anden over, og den, som lå ned, rejste sig derefter og gik ligeledes over. Disse 2 Geder vare klogere og bedre end de 2, vi læste om i *N^o* 103; men den ene af dem var dog den klogeste og den bedste. Hvilken var det?

105. De små Folk. Der var engang en lille Mand, han giftede sig med en lille Kone, og de fik 2 små Börn, en Søn, som hed Spirrevip, og en Datter, som hed Elselille. Den lille Familie boede i et net lille Hus ude på en lille Mark tæt ved en lille Skov. En Dag, da det var et dejligt Forårsvejr, og de små Fugle i Skoven sang så yndigt, sagde den lille Mand til sin lille Familie: „kom nu lille Börn! idag ville vi køre os en lille Tur i det dejlige Vejr“. Så spændte han sin lille Hest for deres lille Vogn; han og Spirrevip satte sig på det lille Kudskesæde; Moderen og Elselille satte sig bagved i den lille Agestol. Smiksmæk! slog den lille Mand med sin lille Pisk, og Triptriptrip! travede den lille Hest hen ad Vejen. Spirrevip klappede i sine småbitte Hænder af Glæde og det gik lystigt. De små Sommerfugle og Fluerne og Myggene fløj bag efter den lille Vogn og morede sig også over Köreturen. Men som det gik allerbedst, kom der en fæl, **stor Oldenborre** og satte sig på den ene Side af den lille Vogn og tyngede den helt over, så den væltede om i en stor Vandpyt på Landevejen:

den lille Hest og den lille Vogn, Farlille og Morlille, Elselille og Spirrevip, hele den lille Familie sank tilbunds i Vandpytten, og der ligge de vist endnu; for der er Ingen, som har hørt eller seet Noget til dem siden den Dag.

106. Solen står op i Østen om Morgenens og går ned i Vesten om Aftenen. Förend den er stået rigtig op, bliver det lidt efter lidt lysere höjt oppe i Luften mod Øst; det kaldes Dagningen eller Dagbrækningen. Så er Natten forbi, Mørket svinder mere og mere bort, og Dagen bryder frem over Jorden. Er der Skyer oppe i Luften ved Solens Opgang, så farves de skinnende røde og gule af Solstrålerne; det er et dejligt Syn og kaldes Morgenrøden. De første blanke Stråler af den opgående Sol falde på de

höje Steder, på Bjergtoppene, på Kirketårnene, på Skørstenene og Tagene. Men bliver Du stående lidt og seer hen imod Øst, så kommer Solen snart så höjt op, at den første Stråle falder ind i Dine Öjne, og så må Du vende Ansigtet bort, ellers fordærves Öjnene af det stærke Lys. Om Middagen står Solen höjest på Himlen, og om Aftenen, når den går ned, ender Dagen på samme Måde, som den begyndte: Skyerne på den vestlige Himmel farves af Aftenrøden, Lyset svinder hen i Aftenskumringen, og Natten kommer med Mørket.

107.**Morgensang.**

1. Nu vågne alle Guds Fugle små,
De flyve fra Reden og sjunge,
De prise Vorherre, sågodt de formåe,
De takke for Livet og Lyset med flöjtende Tunge.
2. Nu kvidrer Svalen på Kirketag
Og Spurven ved Menneskers Huse;
De synge: »Godmorgen!» de synge: »Goddag!»
De synge: »Gudsfred! Gudskelov!» og i Luften hensuse.
3. Småfuglens Sang Vorherre forstår,
Han kender hver Sjæl i sit Rige;
De Fattiges Lovsang han ikke forsmåer,
Han seer, hvad de målløse Skabninger alle vil sige.
4. Os seer du også, du kære Gud!
Du hører vor Røst i din Himmel;
Når Fuglene flagre af Rederne ud,
Du hører Småbörnenes Pris i din jublende Vrimmel.

(B. S. Ingemann).

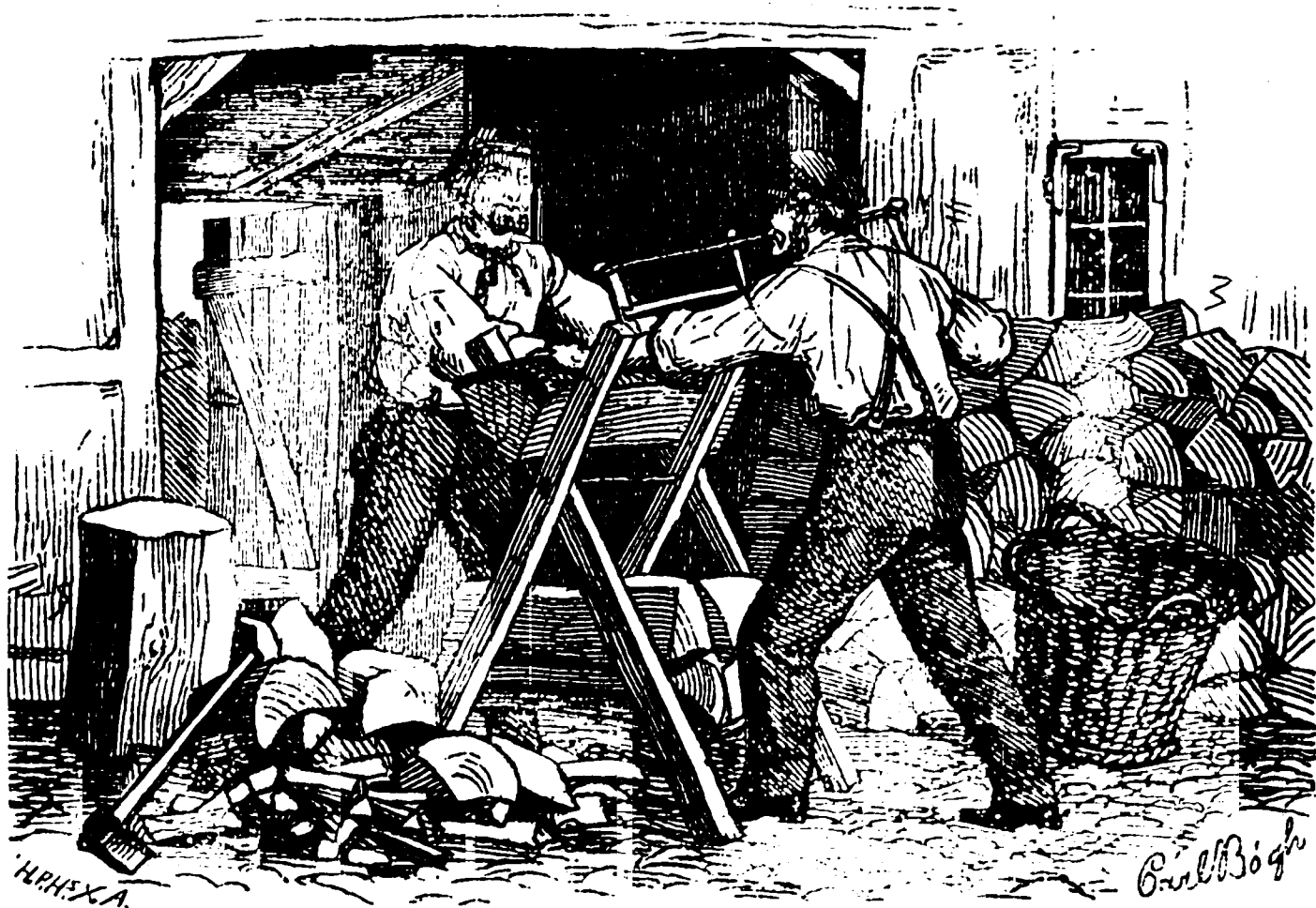
108. Når Du vender Dit Ansigt mod Østen, mod Solens Opgang, så har Du Vesten bag Din Ryg, Norden på Din

höjre Hånd og Syden (eller Sönden) på den venstre. Det er de 4 Verdenshjørner. Kan Du nu sige mig, hvordan Du er vendt, når Du vender Dit Ansigt mod Norden? hvilket Verdenshjørne er der så bag ved Dig? hvilket tilhöjre? og hvilket tilvenstre.

Når Vinden blæser, får den Navn efter det Verdenshjørne, hvorfra den kommer til os: Nordenvind, Söndenvind, Østenvind, Vestenvind. Men kommer den fra en Kant, som er midt imellem Nord og Øst, kalder Man den Nordostvind; og så kan Du vel sige mig, hvorfra Nordvestvinden kommer; ligeledes hvor Sydost og Sydvest er. Den som rejser i en Ørk eller over en stor Hede, må passe vel på de 4 Verdenshjørner og lægge Mærke til, i hvilken Retning han går, ellers farer han let vild; for der er ingen ordentlige Landeveje med Milepæle eller Vejvisere, heller ikke møder han ret tit Nogen, som han kan spørge om Vej. Sømændene måe også passe godt på, hvordan Skibet er vendt, når de sejle langt ude på Havet, hvor de ikke kunne see Andet end Himlen oventil og den store Vandflade rindtom sig. Desuden skulle de bruge Vinden til at drive Fartöjet fremad; derfor måe de lægge nøje Mærke til, fra hvilken Kant den blæser og stille Sejlene derefter og så styre rigtig. Det er ingen let Sag især i Nattens Mørke, og når det stormer stærkt; derfor går det også ofte bedrøveligt til på Søen; og mangen Sømand finder sin Grav i Bølgerne ved Skibbrud.

Rasmus!« sagde Præsten til Vogtedrengen, som kom løbende med sin Kep bag efter Koen, »hvem af Jer To skulde vel have de fleste Hug, Du eller den sorte Ko?« Drengen standsede i Farten, blev rød over hele Ansigtet og slog Öjnene ned. »Hvad står der i det syvende Bud, Rasmus?« spurgte Præsten. Drengen tav og såe ikke op. »Ja, jeg tænkte nok, at Du havde glemmt det, min Dreng!« sagde Præsten og gik ind. Rasmus luskede af; Koen var allerede over Gærdet i Marken, og han listede sig slukøret bag efter. — Jeg troer ikke, de Æbler smagte ham rigtig godt.

112.

Brændesavervise.

Save, save Brænde!
 Vi er' raske Svende;
 Du til Dig og jeg til mig,
 Hver må trække rask til sig.
 Sådan skal'et være!

Save, save Brænde!
 I Aften fåer'et Ende;
 I Morgen er det Helligdag,
 Så hænger Saven på sin Knag,
 Og så gåe vi i Kirke.

113. Dag og Nat er 24 Timer. Om Sommeren ere Dagene længere end Nætterne, men om Vinteren ere de kortere. Om Foråret, i Marts Måned, og om Efteråret, i Oktober Måned, er Dagen og Natten lige lang, hver 12 Timer. Så begynder Dagen om Morgenens Klokken 6; og når er den forbi? Dagen er til Arbejde, Natten til Søvn og Hvile. Om Sommeren stå vi tidligere op end om Vinteren; hvorfor det?

Tidlig op og tidlig iseng,
Det er så sundt for en lille Dreng.

Vi kan vel også gerne sige,
At det er sundt for en lille Pige.

114.

Det har Du vel også mærket,
At det er Lysten, som driver Værket.

III.

U u V v W w X x Y y Z z

A a B b C c D d E e F f

G g H h I i (j) K k L l M m

G g H h I i (J j) K k L l M m

N n O o P p Q q R r S s

N n O o P p Q q R r S s

T t U u V v w X x Y y Z z

T t U u V v w X x Y y Z z

Æ æ Ø ø Å å

Æ æ Ø ø (Ö ö) Å å

116. Svinetyven. En Kromand havde et Sviin, som stod i en Sti. Da det var blevet fedt og tjenligt til at slagte, folgte han det. Samme Dag, som han havde solgt Svinet, kom der om Aftenen en omreisende Bjørnetrækker til Kroen for at overnatte. „Hvor maa jeg sætte min Bjørn?“ spurgte den Reisende. „Det er bedst, vi sætte ham ind i min tomme Svinesti,“ svarede Bærten; og det gjorde de. Om Natten kom en Tyv til Kroen, som allerede i flere Dage havde tænkt paa at stjæle Kromandens Sviin, fordi det var saa fedt og godt. Tyven aabnede forsigtigt Døren til Stien og listede sig hen til det Sted, hvor Svinet pleiede at ligge paa sit Leie sovende. Der laa ganske rigtig ogsaa Een, som sov; men det var Bjørnen. Saasnart Tyven begyndte at tage fat, reiste den Sovende sig strax op paa sine tykke Bagbeen og gav sig til ikke at grynte, men at brumme fælt. Tyven blev forfærdet og vilde liste sig bort. Men inden han vidste af det, slog Bjørnen sine Forlabber om hans Liv og trykfedede ham saa tæt og saa haardt ind til sit Bryst, at den arme Tyv maatte skrigе høit om Hjælp. Ved hans Skrig vaagnede Folkene i Kroen og kom ud; men Ingen turde gaae ind i Stien til Bjørnen. Tilsidst kom Bjørnens Eiermand, og han befriede endelig Tyven fra det græsselige Favntag. Sin Frihed fik han alligevel ikke: Kromanden sendte Bud til Sognefogden, og saa blev Tyven ført i

Arrest og fiden straffet. Det havde han fortjent. En Lykke for ham var det, at Bjørnen havde sin Mundkurv paa; ellers havde den vel ædt ham paa Stedet.

117. Hvor er' de henne Allesammen?

Sig mig, hvor er Frands?

Han er udenlands.

Hvad blev der af Mads?

Han fik Løbepas.

Hvor er lille Frits?

Reist til Frederits.

Og hans Fætter Anders?

Han er kjørt til Randers.

Hvor er Niels og Ole?

Begge To i Skole.

Men hvor er da Knud?

Han gik nylig ud;

Og hans Broder Søren?

Han krøb om bag Døren.

De er' Allesammen borte

Uden mig og lille Dorthé.

118. To Søstre. Hedevig: „Naa da Marie, hvor Du seer ud! Dit nye Forklæde er vaadt fra overst til nederst, og der er store Pletter af Sord paa det rundt omkring. Hvad vil Moder sige, naar hun faaer det at see?“

Marie: „Ja, det er rigtignok slem, men jeg kan ikke gjøre ved det.“

Hedevig: „Hvordan er Du da kommen afsted?“

Marie: „Det skal jeg fortælle Dig: Jeg løb og legede med Karo henne paa Beien ved Dammen. Det var saa morsomt. Jeg havde en lille Kjep i Haanden; og naar jeg holdt den høit op, saa sprang han op efter den og hentede den til mig. Det var saa morsomt, og det gik saa rart. Men saa kastede jeg Kjeppen ud i Vandet, og det var kjedeligt, for Karo sprang lige strax derud, og svømmede derhen og snappede Kjeppen med sin Mund og kom iland med den. Men saa løb han lige hen til mig, og da han stod foran mig, rystede han sin vaade Krop og

dreiede sit Hoved saa rask, at Bandet stænkede heelt op paa mig fra hans lange Haar og fra de lange Dren, som han daskede frem og tilbage. Det var hæsligt; jeg fik ogsaa Noget af det i Ansigtet."

Hedevig: „Men hvor er' de store sorte Pletter paa Forflædet-kommen fra?"

Marie: „Ja, nu skal Du bare høre: Da han stænkede mig saa fælt, sprang jeg et Par Skridt tilbage og rystede mit Forflæde. Men saa meente Karo nok, at jeg gjorde det for Løiers Skyld; saa gav han sig til at gjøe og sprang lige hen imod mig med begge sine snavsede Forpoter op paa min Mave; jeg var nær falden bag over."

Hedevig: „Men hvorfor jog Du da ikke det fæle Bæst fra Dig?"

Marie: „So, det prøvede jeg ogsaa paa; jeg slog ad ham med begge Hænder og sagde: fy, skamme Dig Karo! Men det brød han sig aldrig en Smule om: han hoppede og bjæffede og væltede sig i Støvet paa Veien og rystede sig igjen, saa det stænkede paa mig meget værre end før. Jeg kunde slet ikke blive fri for ham, og jeg vidste ikke, hvad jeg skulde gjøre."

Hedevig: Da veed jeg nok, hvad jeg vilde have gjort: jeg vilde have taget Kjeppen og banket ham dngtigt, det affkyelige Usen!"

Marie: „Ja, men han troede, at jeg vilde lege med ham; han forstod ikke, at han gjorde mig Fortræd, og saa nænnede jeg ikke at slaae ham."

Hedevig: „Han skulde saamæn have ordentlige Prygl; men lad os nu gaae hjem, at Du kan blive vadsfet af, saa sige vi til Moder, at Du er falden over en Steen ude paa Veien, og det kunde Du ikke gjøre ved, for Du saae ikke, at den laa der."

Marie: „Nei, jeg vil hellere sige, hvordan det er gaaet til, saa bliver Moder ikke vred paa mig.“

Hvilken af disse to Søstre synes Du bedst om? og hvorfor?

119. Hvad tage Pigerne sig for?

Hvad bestiller Lotte?
 Hun rører i en Potte.
 Og hendes Søster Edel?
 Hun sturer paa en Kedel.
 Hvad gjør lille Lise?
 Hun er inde at spise.
 Og Koffepigen Maren?
 Hun skal stege Haren.
 Hvad bestiller Rikke?
 Hun maa sye og strikke.
 Og hvad gjør Vilhelmine?
 Hun heller lidt for Line.

Men Hanne, min Veninde?
 Hun morer sig med at spinde.
 Hvad gjør saa lille Inger?
 Hun piller paa sin Finger.
 Marie og Constance?
 De lære Begge at dandse.
 Margrethe og Mariane?
 Er' ude at kjøre i Kane.
 Og saa den stakkels Malene?
 Hun sidder hjemme alene.
 Men siig mig, hvad gjør
 Zette?

Ja, det maa Du selv gjætte.

120. Historien uden Ende. Nu skal jeg fortælle Dig en Historie, saa kan Du fortælle mig een: Der var engang en Mand, han havde en Kone, og de havde en Søn, som hed Hans Peter. En Dag sagde Faderen til ham: „Hør lille Hans, gaa op paa Loftet og hent mig min Dre.“ — „Hvad vil Du med den?“ spurgte Hans Peter. — „Det skal jeg sige Dig, naar Du har hentet den,“ svarede hans Fader. Saa gik Drengen da op paa Loftet efter Dren. Men hans Fader og Moder ventede længe; Hans Peter kom ikke tilbage. „Hvor mon den Dreng bliver af?“ sagde Faderen. „Det forstaaer jeg ikke,“ svarede Moderen. Saa ventede de og ventede og

de bleve ved at vente; de sidde endnu og vente paa ham, og saa maae vi vel ogsaa vente, til han kommer ned fra Loftet. Naar han er kommen ned med Øren, saa skal jeg fortælle videre om ham og hans Forældre.

Snippe, snappe, snude,

Nu er Historien ude.

Tippe, tappe, Tønde,

Nu maa Du begynde.

121. En anden Historie af samme Slags med et lille Regnestykke.

2 Slagtere købte engang 6 Kølve —

Nu har jeg fortalt Dig det Halve.

Og Kølvene skulde de siden dele.

Nu har jeg fortalt Dig det Hele.

Saa kommer Regnestykket.

Hver af dem fik de halve Skind,

Det var — hvormange Kølveskind?

Og da de delte alle Been,

Fik hver — hvormange Kølvebeen?

122. Gæt! Frits siger til sin Broder Karl: „Kan Du gætte, hvormange Nodder jeg har i min Lomme, saa skal Du faae dem alle 16?“ Karl svarer ham: „Seg vil prøve det; Du har nok — lad mig see! — Du har vist 4 Gange 4.“ — „Men hvor kunde Du dog gætte det?“ spurgte Frits. — „Ja, det maa jeg forstaae,“ svarede Karl. — Kan Du ogsaa forstaae det?

123. Hvad Selvlyd og Medlyd er, har Din Lærer eller Din Fader vist for længe siden sagt Dig. Det er ingen let Sag at læse saadanne Ord rask op, som have mange Medlyd, især naar det samme Medlydsbogstav gjentages med forskjellige andre Medlyd. Du kan for Løiers Skyld prøve, om Du i en Fart kan sige disse 5 Ord efter hverandre 3 eller 4 Gange: En fersk Flynner fra

Gladsstrand, eller disse 4: godt blødt nybagt Bygbrød. Du skal see, at det er vanskeligt nok; derimod glide Ordene rask fra Tungen, naar den samme Medlyd gjentages med en Selvlyd, især naar det er l, m, n, r eller f. Naar Du vil gjentage disse 2 Ord: Allesammen Nikkedukker, eller disse 2: Atten Gullerødder, saa kan Du faae Munden til at gaae som en Kjepe i et Hjul, og Du har maaskee prøvet den Morstab, hvor langt Du kan naae uden at trække Dit Beir, naar Du siger: 1 Balle Band, 2 Baller Band, 3 Baller Band o. s. v. Prøv engang og lad os høre, hvormange Baller Band Du kan naae til i eet Aandedrag.

124. I daglig Tale faaer Munden derfor ogsaa gjerne Lov til at lade de tre Medlyd **d**, **g**, **v**, blive borte efter **l**, **n**, **r**. Guldet faldt paa Gulvet lyder i daglig Tale saaledes: Gullet faldt paa Gullet. Pindebrænde i Tørvekurven udtales Piinnebrænde i Tørrefurten; Sælgekønen solgte Ilden paa Torvet siges: Sællekønen solte Ilden paa Torret. Men saadan maa Du ikke stave, naar Du skriver. Du maa ikke glemme, at der skal være et **d** i Vord og Jord, Sandet og Vandet, begynde og ende, Kulden og Kjelderen; eller et **g** i spørge og følge, bjerge og vælge; eller et **v** i Solvet og Spurven, det Halve og den Tolvte.

125. Hele Jordens Overflade bestaaer af Land og Vand. Vandet er der meest af; Landet er knap en Trediedeel af Jordens Flade. Det store Vand, som omgiver alle Landene paa Jorden, kaldes Verdenshavet, og de store Stykker Land, som ligge i Verdenshavet, kaldes Verdensdelene. Af dem er der 5, som hedde: Europa, Asien, Afrika, Amerika, Australien. Europa er den Verdensdeel, hvori vi boe, og den er den mindste af dem alle fem; men den er dog mange Mile lang og bred, og bestaaer af mange Riger og Lande. Danmark hedder det Land, hvori jeg er født, og det er rigtignok et af de mindste i Europa, men det er mit Fædreland, det kjender jeg bedst, og det holder jeg meest af. Dersom Nogen vil lære mig en rask Tone til dette Vers, saa vil jeg synge det, men for idag maa jeg nøies med at læse det og sige:

Danmark er mit Fødeland;
 Mon Nogen har et bedre?
 Her vil jeg vore op til Mand
 Og ligne mine Fædre.
 Hvert Land paa Jord er godt for sig;
 Men Danmark er dog bedst for mig.

126. Fuglen ved Vinduet.

Paa Vinduet banker det: „tik, tik!
 Na, luk mig op et Dieblif!
 Det sneer, og Blæsten er skarp og fæl,
 Jeg er saa sulten og fryser ihjel.
 I kjære Venner! luk op; jeg ret
 Saa artig være vil og net.”

De slap ham ind i den bittre Nød;
 Han søgte sig mangan Krumme Brød,
 Og havde det godt i lune Stue.
 Men knap kom Vaaren og Solens Lue,
 Sad han med Sorg ved Vinduet's Kude:
 Da aabned de for ham, og vips! var han ude.

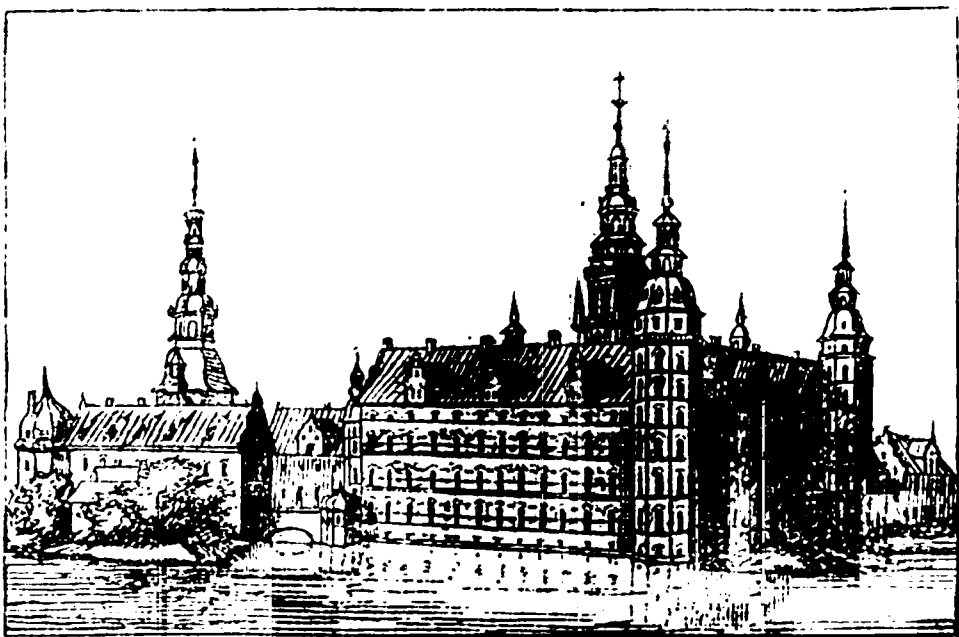
(Chr. Winther efter Speatter.)

127. De 3 største Stykker af Danmark hedde: Jylland, Sjælland og Fyen. De to sidste kaldes Der, fordi der er Vand rundt om dem; men Jylland kaldes en Halvø, fordi der kun er Vand paa de tre Sider af det, paa den fjerde Side, nemlig mod Sønder, er det landfast. Hele den vestlige Side af Jylland ud imod Vesterhavet er lav og flad, den østlige Side er høi ud imod Kattegat, det hedder Havet Øst for Jylland. Den vestlige Kyst af Landet er sandet og ufrugtbar; fra den strækker sig lange Sandrevler ud i Vesterhavet, som ere meget farlige for Skibene. Støder et Fartøi i Storm paa saadan en Revle eller et Rev, som det ogsaa kaldes, saa kan det let slaaes istykker og forgaae. Et af de værste Rev er den nordlige Spids af Jylland; det hedder Skagens Rev, og der har mangen stakkels Sømand sat sit Liv til ved Skibbrud. Jyllands østlige Kyst er frugtbar, der er mange deilige Kornmarker, Skove, Bakker og Dale, og der boe de fleste Folk. Der ligge ogsaa de største Byer: Aalborg, Aarhus og Randers. Midt igjennem Jylland strækker sig en stor Hede, hvor der ikke voxer meget Andet end Lyng og Græs; derfor er den Deel af Landet heller ikke meget befolket. Mange Steder paa Heden kan Man reise mange Mile uden at see andre Boliger end et enkelt lille Huus hist og her paa de sorte Lyngmarker.

128. Sjælland er den største danske Ø, men dog ikke meget større end en Fjerdepart af Jylland. Sjællands Nordkyst vender mod Kattegattet og Sydkysten mod Østersøen. Fra Østersøen seiler Man op langs med Østkysten af Sjælland til Kattegattet. Det smalleste Sted i dette Farvand hedder Drefundet, og naar Man seiler derigjennem mod Nord, har Man Sjællands Kyst paa sin venstre Haand og Sverrigs Kyst paa den høire. Man kan ogsaa seile fra Østersøen til Kattegattet paa den anden, paa den vestlige Side af Sjælland, og det Farvand kaldes det store Belt. Naar Man seiler derigjennem, faaer Man Sjælland paa høire og Fyen paa venstre Haand; men der er ikke saa godt at seile som i Drefundet, derfor seile de fleste ad denne sidste Bei. Sjælland er et smukt og frugtbart Land med vundige Bøgeskove, kornrige Agre, græsrigge Enge

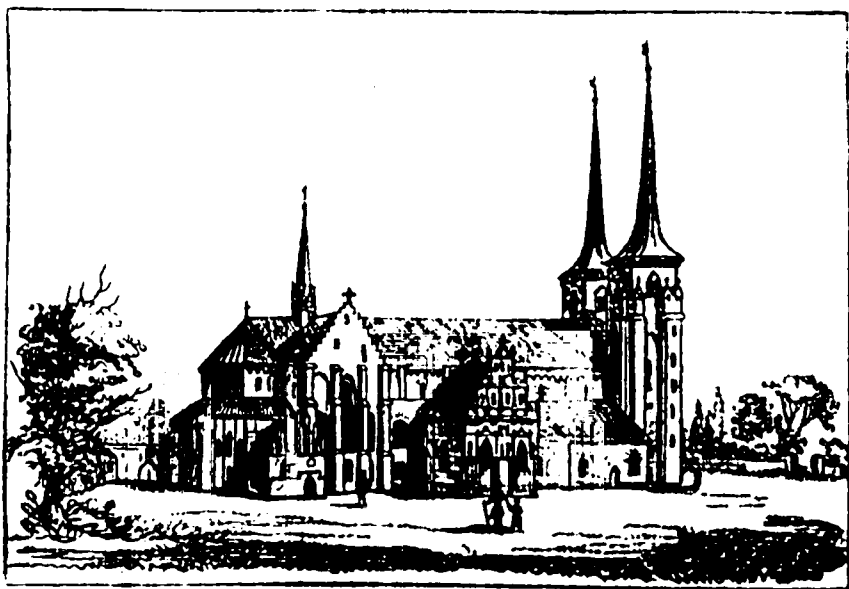
og fiskerige Søer. Den største By i Sjælland er Kjøbenhavn, den er tillige den største By i hele Danmark og kaldes derfor Hovedstaden. Der boer Kongen og hans Regjering.

Det smukkeste Slot i Danmark er

Frederiksborg Slot.

Den smukkeste Kirke er

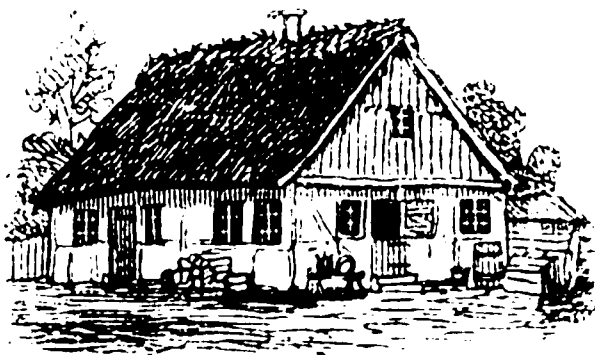

Roskilde Domkirke.

129. Fyen er noget mindre end Sjælland, men er ogsaa en frugtbar og smuk Ø. Ligesom Sjælland har den Kattegattet Norden for sig og Østersøen Sønden for sig. Fra det sidste af disse Bande seiler Man til det første langs med Fyens Vestkyst, og dette Farvand hedder paa det smalleste Sted det lille Belt; der har Man Fyen paa høire Haand og Jylland paa venstre. Den største Kjøbstad i Fyen hedder Odense. Det er en af de ældste Byer i Danmark. Næst efter Sjælland og Fyen er Lolland og Falster de to største af vore Øer; de ligge i

Ostersøen. Langt derude mod Øst, 20 Mile Østen for Sjælland ligger Bornholm, en høitliggende Ø, hvor Man graver Steenful op af Jorden til Brændsel, og hvor Man brøder Steen i Klipperne til Bygningsarbeide og Brolægning. I Skattegattet er Samsø den største Ø. Endnu ville vi nævne et Par smukke og frugtbare Øer: Langeland nær ved Fyen og Møen ved Sjælland, som omtrent ere lige store. Langeland er rigtignok meget længere end Møen — og det har faaet sit Navn efter sin lange Skikkelse — men det er ikke saa bredt og derfor i det Hele ikke meget større end Møen. Møens Østkyst er meget høi og steil ned imod Havet. De høie Bakker kaldes Klinte og bestaae for det Meste af Kridt.

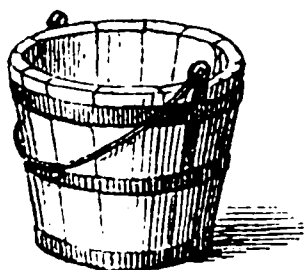
130. Her er det Huus, som Jakob byggede.

Hvor er den Sæk, der stod i det Huus, som Jakob byggede? Hvor er det Korn, der laa i den Sæk, der stod i det Huus, som Jakob byggede? Hvor er den Muis, der aad af det Korn, der laa i den Sæk, der stod i det H....? Hvor er den Kat, der fanged den Muis, der aad af det Korn, der laa i den S....? Hvor er den Hund, der beed den Kat, der aad af det K....? Hvor er den Kjep, der slog den Hund, der beed den Kat, der fanged den M...? Hvor er den Ild, der brændte den Kjep, der slog

den Mund, der beed den K....? Hvor er det Vand,
der slukked den Ild, der brændte den Kjep, der slog
den H....? Hvor er den Spand, der hentede det
Vand, der slukked den Ild, der brændte den K....?

Hvor er Spanden

131. Ikke raadvild. Bondekonen i et lille Huus ved Landeveien havde en Høne og en tam Ravn, som vare gode Venner. Disse To spadserede paa en varm Sommerdag i Haven, og bleve meget tørstige. Der var vel en Brønd i Haven, men det kunde ikke nytte dem: den var altfor dyb. Ved Siden af Brønden stod en stor Krukke, som Konen havde glemt der, og Krukken var halv fuld af Vand. »Det er heldigt for os, at den er bleven staaende,« sagde Hønen, og gjorde en lang Hals for at naae Vandet i Krukken; men hun kunde ikke. Ravnene hoppede op paa Randen af Krukken, men han kunde heller ikke naae Vandet. »Lad os vælte Krukken!« sagde Hønen. »Tossehoved!« svarede Ravnene, »saa spildes Vandet, og vi faae Ingenting.« »Ja men vi faae jo alligevel ikke Noget,« sagde Hønen og blev gnaven. »Bi kun Du lidt! jeg skal nok hitte paa Raad!« svarede Ravnene og blinkede saa polisk med Øjnene. Saa gjorde han et Hop hen paa Jorden og nappede en lille Steen; Hop tilbage og plump! saa faldt Stenen ned i Vandkrukken, saa det stænkede Hønen op i Øinene. »Hvad skal de Narrestreger nytte?« sagde Hønen og rystede ærgerlig Hovedet. »Taalmodighed,

min Putte? Rom blev ikke bygget paa een Dag,« svarede Ravnene og lo, idet han blev ved at hoppe frem og tilbage, og kastede den ene Steen efter den anden ned i Krukken. Det kaldte Hønen dumme Streger og gik sin Vei. Men efter en halv Times Tid raabte Ravnene til hende: »Kom nu hid, Hønemoer! og drik med! her er nok til os begge To.« Og da Hønen kom derhen, saae hun ganske rigtig til sin store Forundring, at Vandet nu stod saa høit i Krukken, at de Begge mageligt kunde naae det. »Hvordan er det gaaet til?« spurgte Hønen. »Kan Du ikke faae det i Dit lille Høsehoved?« sagde Ravnene; »drik nu kun først saameget Du vil, saa skal jeg siden forklare Dig det.« Det gjorde han da ogsaa, men Forklaringen behøve vi vel ikke?

132. Heller ikke raadvild. Ved en Dampmølle havde nogle Murere opført en meget høi, fritstaaende Skorsteen. De bleve netop færdige med Arbeidet en Lørdag Aften, og skyndte sig at stige ned for at komme hjem til deres Familier og til Aftensmaden efter et strengt Dagsarbeide. Da Skorstenen var saa overmaade høi, kunde de ikke have noget Stillads op til det Øverste, men havde anbragt et dobbelt nedhængende Reb, som de firede sig ned ad, den ene efter den anden. Saasnart den Tredie havde naaet Jorden, løste han Rebet og halede det ned til sig; han vidste ikke Andet, end at han var den Sidste. »Stop, stop!« raabte den Fjerde deroppe fra. Men — det var for silde: Enden af Rebet gled gennem Jernøiet ved hans Fødder, og han sad der alene paa Toppen af den forfærdelig høie Skorsteen. Kammeraterne saae med Skræk og Bedrøvelse op til ham og ned til Rebet, som laa i en Ring for deres Fødder. Hvad skulde de gjøre? Hvordan skulde de faae den stakkels Mand hjulpen ned? Saa høit

kunde ingen Stige række. I det Samme kom hans Kone til og saae Faren. »Jens!» raabte hun til ham, »træk Din Strømpe af og trævl den op fra Taaen, saa kommer jeg strax igjen,« og dermed løb hun skyndsomt hjem. Manden forstod hendes Mening. I en Hast fik han sin ene Strømpe af, tog sin Lommekniv, skar Taaspidsen af Strømpen og vikledede en lang Uldtraad frem. Hans Kone kom imidlertid tilbage med et Nøgle Seglgarn. Nu tog Manden en lille Muursteensbrokke, bandt den ved Enden af sin Uldtraad og firede den ned til Jorden. Konen løste Stenen af og knyttede Uldtraaden fast til Seglgarnsenden. »Hal nu op, Jens! men lempeligt, at Traaden ikke skal gaae itu,« raabte hun; og et Øieblik efter hørtes Mandens Røst deroppe fra: »Nu har jeg den!» Saa bandt Kammeraterne det store Reb fast til den nederste Ende af Seglgarnet; Jens halede atter op og fik fat i Rebenden. Den stak han derpaa gennem Jernøsken i Muren, gjorde det istand som sædvanligt og lod sig glide ned til de Andre. I det Øieblik han satte sine Fødder paa Jorden, raabte de 3 Venner »Hurra!» Men Jens vendte sig om til sin Kone, gav hende et Kys og sagde: »Det var minsandten godt gjort af Dig, lille Moer!»

133.

Buggevise.

Bisfelulle, mit lille Barn!
 Mo'er sidder og vinder Garn;
 Fa'er gaaer i Kornet;
 Bro'er blæser i Hornet;
 Søster gaaer paa Langebro
 Og kjøber Barnet nye Sko,
 Nye Sko med Spænder,
 Saa sover Barnet deslænger.

(Thieles Folkefagn.)

Børnerim.

Spillemand spiller paa Strænge!

Her er Tidt at faae.

Skal dette vare længe,

Er det bedst at gaae.

(Ligesledes.)

134. Vi som boe i Danmark kaldes Danske, men danske Folk faae ogsaa forskjellige andre Navne efter den Deel af Landet, hvori de boe. Indvaanerne i Jylland hedde Jyder, i Sjælland Sjællændere, i Fyen Fyenboer, paa Lolland Lollændere eller Lolliker, paa Falster Falsterboer eller Falstringer, paa Bornholm Bornholmere, paa Langeland Langelændere, paa Møen Møenboer, paa Samsø Samsinger o. s. v. Hvad er Du for en Landsmand? Paa Østkysten af Jylland er der et lille Stykke Land, som kaldes Mols; Beboerne kaldes Molboer. Disse Molboer ere ligesaa forstandige og veloplyste Folk, som de øvrige Jyder; men fra gamle Dage af har Man en Deel Fortællinger om dem, som vise, at de dengang ikke havde megen Forstand og derfor tidt bare sig dumt og forkeert ad. Nu skal jeg fortælle Dig et Par af disse gamle Molbohistorier, saa kan Du selv bedømme Molboernes Forstand.

135. Kirkefloffen. Engang da Jyderne frigede mod de Danske, og Fienden gik op i Jylland, forsamledes Molboerne og raadsloge om, hvordan de skulde skjule deres kostbare Ting, for at Jyderne ikke skulde røve dem og bortføre dem. De gode Molboer havde just dengang faaet en ny Klokke i deres Kirke, og den vilde de nødig miste. Saa bleve de enige om at tage den ned af Taarnet, sætte den i en Baad, seile med den ud paa Havet og sænke den ned paa Bunden. Der kunde den staae i Sikkerhed, til Fienden var borte, og siden vilde de fiske den op igjen og hængende den i Taarnet. Det var ikke saa galt betænkt; men nu kom det an paa at udføre Beslutningen godt. Ved meget Arbeide og med mange Besværligheder lykkedes det dem at faae den store, tunge Klokke slæbt ned af Taarnet og ud paa Baaden. „Nu er' vi over det Værste," sagde de, og saa roede de ud paa Dybet og sænkede den ned ved et langt Reb. „Men hvordan skal vi nu finde den igjen?" spurgte Een af dem sine Landsmænd. „Det skal vi nemt komme ud af," svarede

en gammel Molbo og trak sin Kniv op af Lommen; „nu skjærer jeg en Skure hen i Kanten af Vaaden, lige paa det Sted, hvorfra vi firede Kloffen ned, saa kan vi aldrig tage Feil ad det.“ — „Det har Du Net i,“ sagde alle de Dvrige, og saa seilede de fornøiede hjem.

136. Spegesildene. Molboerne havde kjøbt en Otting Spegesild i Aarhuus, og den smagte dem godt. „Det er en rar Fiskemad, bare den ikke var saa dyr!“ sagde Gen. „Hør, veed Du hvad,“ sagde en Unden, „vi kan have den billigere, naar vi fiske den selv. Den Fisk maa ligesaa godt kunne hngle som alle andre. Lad os kaste en Slump af dem ud i vor Dam, saa kan vi fiske Ungerne adaare og spare den store Profit, som Kjøbmanden tager i Handelen.“ „Det var et godt Raad det,“ raabte alle Molboerne, „det ville vi følge.“ Saa skjode de sammen og kjøbte sig en heel Tonde Spegesild for at faae rigtig mange at fiske; og de heldte dem allesammen ud i det store Gadekær. „I skal see, der bliver nok til hele Mols Land, for Fiskene kan hngle forskrækkelig stærkt,“ sagde Manden, som havde givet det gode Raad; og alle Molboerne bleve glade og ventede med Utaalmødighed den gode Fangst. Hvad mon de fik? Ja det faae vi at høre i den næste Historie.

137. Valen. Aaret efter ved Midsommers Tid samlede alle Molboerne ved Gadekæret med glade Ansigter. De havde lavet sig et stort Fiskergarn, og alle Mand hjalp til at trække det fra den ene Ende af Dammen til den anden. Det var svært at trække op, for der hang saa mange Stene og saa meget Dynd i fra Bunden. „Hillemænd! hvor der er mange i!“ raabte de og halede af alle Kræfter. Endelig fik de Garnet iland; men — der var ikke en eneste Spegesild at finde. Det eneste Levende, de fandt, var et Par Skruptudser og en stor Val. „Dette lange tykke Bæst har bestemt ædt alle vore Spegesild!“ sagde en Molbo. „Saa skal han ogsaa lade sit Liv for det!“ raabte alle de Andre med stor Forbittrelse; og nu raadsløge de om, paa hvilken Maade de skulde tage Livet af Valen. „Lader os hænge ham!“ sagde Gen. „Det gaaer ikke an,“ svarede en Unden, „han er saa glat, at vi ikke faae Strikken til at sidde fast om hans Hals.“ „Lader os brænde ham,“ sagde den Tredie. „Snifsnak!“ svarede den Fjerde, „saadan en vaad Tingest kan ikke brænde; men jeg skal sige Jer Noget, lad os drukne ham, det er det Bedste.“ „Ja, det er det Allerbedste!“ raabte hele For-

samlingen. Derpaa lagde de Halen i en Spand og roede med en Jolle ud paa Havet for at faae det flemme Dyr druknet i rigtig dybt Vand. „Herud med Dig!“ raabte de og vendte Spanden over Vandet. Plump! der laa den og spillede rask med Halen. „Hei see dog, hvor han vrider sig!“ raabte en Molbo. „Ja, det troer jeg nok, Døden er haard at gaae paa,“ svarede en anden.

138. Det tørstige Træ. En Dag gik nogle Molboer forbi en Møllerdam. Ved Dammen stod et stort Piletræ, som heldede med Grenene ud over Vandet. „Det stakkels Træ er nok tørstigt, siden det rækker saadan efter Dammen med sin Top,“ sagde den Ene. „Lad os da hjælpe det til at drikke,“ sagde en Anden; og strax krob han op i Træet for at tynge een af de største Grene ned imod Vandet. Da han ikke var tung nok til at gjøre det, krob en Anden bag efter og hængde sig ved hans Been for at tynge mere. Det forslog ikke heller; saa krob den Tredie op og fik fat i den Andens Been. Smidlertid var den Første bleven træt i Armene, og hans Hænder begyndte at glide paa Grenen, fordi Barken var temmelig glat. „Hei Kammerater!“ raabte han til de andre To; „vi nu bare lidt, mens jeg spytter i Hænderne og faaer bedre fat, saa skal det nok gaae.“ Dermed slap han Grenen for at spotte i sine Hænder. Hvordan det saa gik med de Tre, behøver jeg vel ikke at fortælle?

139. Storken i Rugmarken. Molboerne havde lagt Mærke til, at Storken om Foraaret jevnlig spankede om i deres Rugmark, og det syntes de ilde om; de vare bange for, at den skulde æde den grønne Rug; saa fik de en daarlig Host. Det blev da foreslaast i deres Forsamling, at Røgteren, som vogtede Kvæget paa Byens Overdrev, skulde jage Storken ud af Rugmarken med sin Rjep. Men der var et Par betænksomme Mænd i Forsamlingen, som vidste, at Røgteren havde meget store og brede Fødder; de meente derfor, at han vilde træde saa megen Sæd ned med sine store Træsko, at han gjorde større Fortred end Storken. Det kunde Ingen nægte, og derved kom Forsamlingen i en slem Forlegenhed, indtil et opfindsomt Hoved aabnede Munden og sagde: „Ikke Andet end det! det skal vi nok komme ud af: vi lade 4 Karle bære Røgteren paa et Wangeled, saa rorer han slet ikke med en Fod ved

Jorden og træder altsaa Intet ned." Det Naad vandt almindeligt Bifald, og paa den Maade blev Storken lykkelig og vel jaget ud af Rugmarken.

140.

1-2-3 Hvad faae vi at see?

4-5-6 Først en lille Hex,

7-8-9 Saa lidt Hexeri,

10-11-12 En Nisse og en Trolde.

13-14-15 Din Frokost — har Du
glemt'en?

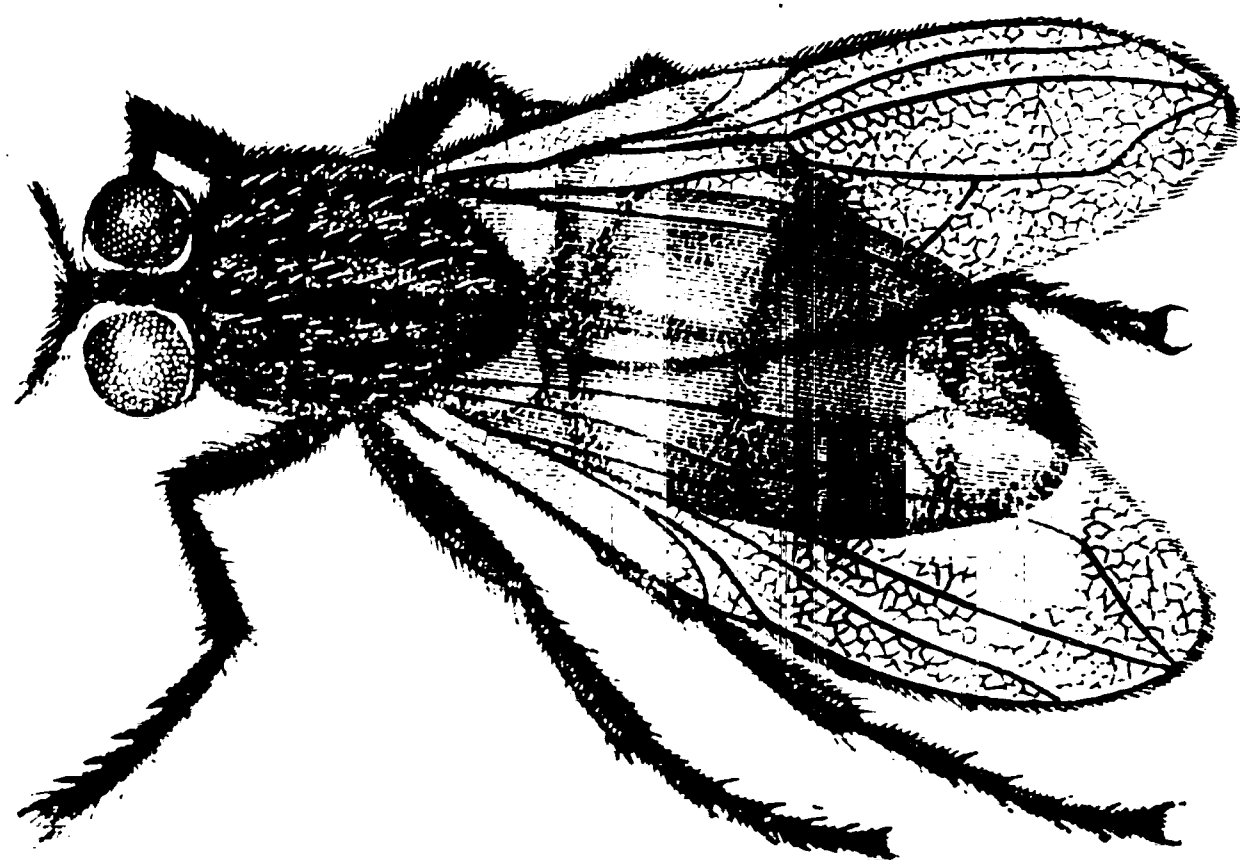
16-17-18 Ei! den stjal nok Katten.

19-20 Kis! Kat! Bi Du, til jeg
faaer Dig fat!

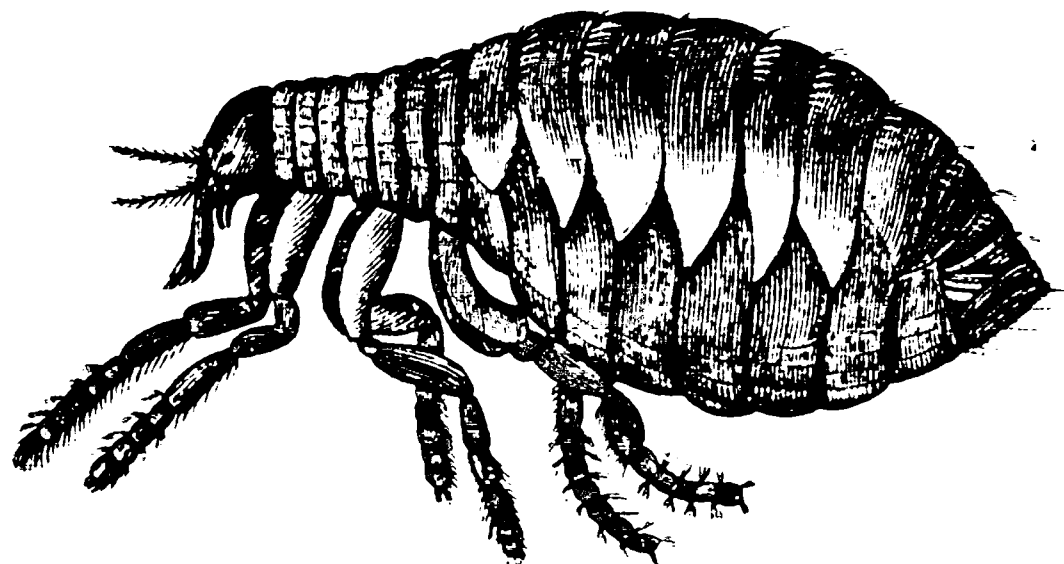
141. Om Dyrene. Der er mange Slags Dyr i Verden, og af hvert Slags er der saa mange, at Ingen kan tælle dem, men Vorherre, som har skabt dem, sørger ogsaa for dem Alle, og giver dem Alt, hvad de behøve til Livets Ophold. Nogle Dyr ere saa store som et heelt Huus, Hvalerne eller Hvalfiskene for Exempel; Andre ere saa bittesmaa, at intet Menneskes Øie kan see dem. Det største Dyr, vi have hertilands, er

Hesten, hvilket det mindste er, veed jeg ikke. Om Sommeren er der saa meget Smaakryb paa Marken, saa mange Biller og Fluer og Orme, at det er vanskeligt at faae Die paa dem, naar de myldre paa Jorden og vrimle i Vandet og sværme omkring i Luften.

Naar en Flue lægges under et Forstørrelsesglas, seer den saaledes ud:

- En Loppe, som lægges under et saadant Glas, der endnu forstørre mange flere Gange, kan blive saa stor som dette Billede her staaer.

142.

Koen og Malkepigen.

Koen gaaer paa Engen;
 Pigen ligger i Sengen.
 Koen længes og brøler brav:
 „Malkepige! hvor bliver Du af?”

143.

Gjæt engang!

Rundt om i Enge og Moser
 Gaaer Een med to røde Hoser
 Paa sine lange Been.
 Hvad mon det er for Een?

144. Hvorfor Bjørnen er stumprumpet. Bjørnen mødte engang Ræven, der kom luffende med et Snippe Fisk, han havde stjaalet. „Hvor har Du faaet det fra?” spurgte Bjørnen. „Jeg har været ude og medet,” svarede Ræven. Saa fik Bjørnen ogsaa Lust til at mede og bad Ræven om at sige, hvordan han skulde bære sig ad med det. „Det er snart lært,” sagde Mikkel, „Du skal bare gaae ud paa Isen, hugge Dig et Hul og stikke Halen ned i det. Men saa maa Du holde den rigtig længe berne; Du maa ikke bryde Dig om, at det svier lidt i den; det er naar Fiske bide paa, og jo længere Du kan holde den nede, desto flere Fisk fanger Du. Tilslidst skal Du give et dygtigt Ryk til Dig, saa haler Du dem op.” „Tak skal Du ha'e!” sagde Bjørnen og gik strax ud at mede, som Ræven havde lært ham. Hullet fik han istand, og Halen stak han rask ned. Det varede ikke længe, førend den frøs fast i Hullet; det gjorde ondt, men Bjørnen holdt Svien længe ud for at faae des flere Fisk. Tilslidst rykkede han saa stærkt til, at han faldt forover paa Isen. Han reiste sig op og saae tilbage efter Fiske; men dem var der ingen af. Han havde rykket sin Hale midt over — det Halve sad i Isen; og siden den Dag har Bjørnen været stumprumpet.

145. De fleste Dyr æde, hvad der voxer paa Jorden: Græs og Urter, Korn og Frugter. Men mange Dyr æde ogsaa andre Dyr; saadanne kalder Man Rovdyr, og dem finder Man allevegne. Rovdyrene have stærke Kløer til at fange Rovet med, og skarpe Tænder til at bide og fortære det med. Hertillands have vi Katte og Ræve, Maare og Ulde; i andre Lande har Man store og farlige Rovdyr: Ulve og Bjørne i de kolde Egne, Løver og Tigre i de varme. Rovfuglene have ogsaa skarpe Kløer og et frumt stærkt Næb til at hugge ihjel med. Den værste Rovfugl hos os er Høgen, som tager vore Duer og Kyllinger; men den største og stærkeste er Ornen, som kan tage et Faar i sine Kløer og flyve op med det i sin Rede paa Klippen. Den er ikke bange for at flaae ned paa en 10—12 Aars Dreng og tage ham med sig; det er før steet i de Lande, hvor den store Kongeørn boer. De fleste Fiske ere Rovfiske, og

af dem have vi adskillige i vore Bande: Gedder, Aborrer, Torst, Aal, Makrel o. fl.; men ogsaa af Rovfiskene findes de største og graadigste i fremmede Have: Haier og Røkker. Blandt Smaakrybet findes ligeledes en Mængde Rovdyr. Vedderkoppen er den bekendteste hos os; den har ogsaa stærke Kløer paa sine otte Been, som den kan hugge i sit Rov og holde det fast med. Den lurar paa Fluer og Myg som Ratten paa Rotter og Muus. I varme Lande er der saa store Vedderkopper, at de fange Smaafugle (Kolibrer) i deres Garn; men disse Fugle ere da heller ikke større end Oldenborrer.

146.

Mogens, Mogens Misekat!
Hvor var Du forgangen Nat?
„Seg var i et Møllerhuus;
Der var nok af fede Muus;
Det er Mad for Mogens!“

Mogens, Mogens Musekat!
Fik Du nogen af dem fat?
„Seg fik een, jeg fik to,
Seg fik mange i min Klo;
Det var Mad for Mogens!“

147.

Slubste Langbeen Vedderkop
Med den grimme tykke Krop
Sibder i Krogen af Stuen
Og lurar saa lumst paa Fluen,
Gridst er det slemme Starn,
Spændt er det brede Garn:
Flue, Flue forbar Dig!
Nu kommer Langbeen og ta'er Dig.

148. Pas vel paa Udtalen! Vi og Mælk, Smør og Ost horer med til vor daglige Kost. Kost og Skool bruges, naar Gaarden feies, Spade og Rive bruges i Haven, naar den rives. Alle Børn skulle lære at læse, men nogle have ingen Enst. Enst Haar og mørke Dine følges sjelden ad. En Bogn fuld kaldes et Læs. Læs dette Ord rigtig. Paa Bordet ligger en hvid, reen Dug; Dug paa Græsset seer deiligt ud i Morgensolen. Paa Bøgtstaaen laa et Lod. Lod Du det ligge der? Jens har lagt sig i Hostakken; han er lad; lad ham ligge! Naar en Stads Indvaanere gjøre stor Stads, koster det mange Penge. Tastes i Mørket faldt en Vandrende paa Veien i en Vandrende. Paa en Rok spindes Uld, Blaar og Hor. Hor, før Du taler og tal, som Du tænker, saa er Du baade befindig og ærlig. Min gamle Bekjendt Bageren var ikke saa tyk og før, før han flyttede ud paa Landet, som han er bleven derude i de sidste 3 Aar.

149.

Aaret.

Aaret begynder med Januar;
 Dagen er kort, og Marken er bar.
 I Februar, naar Dagene længes,
 Saa pleier Vinteren slemt at strænges.
 Marts med den liflige Foraarsol
 Bringer dog sjeldent sin lille Fiol.
 April er ikke at stole paa,
 Hver Stund han ta'er ny Kjole paa.
 Mai er yndig og frisk som en Brud;
 Fuglene synge, Bøgen springer ud.
 Saa kommer Juni, den kjære Skjærsommer,
 Med sine tusinde Rosensblommer;
 Derpaa Juli med Hede og Mag,
 Lyse Nætter og Hundedag.
 August, som fylder os Loer og Lader
 Med Velsignelsen fra Gudfader.
 September er ogsaa rar og kjær,
 Saa ryste vi Æble- og Pæretræer;
 October med, naar det er beleiligt,
 Efteraaret kan være saa deiligt.
 November er en kjedelig Gjæst
 Med Regn og Slud og idelig Blæst.
 December er Aarets mørke Ende.
 Haard, hvor kun Lidt er at bide og brænde.
 Men selv i Fattigmands usle Skjul
 Bringer December dog glædelig Juul.

150.

Julesang.

Julen har bragt velsignet Bud,
 Nu glædes Gamle og Unge,
 Hvad Englene sang i Verden ud,
 Nu alle smaa Børn skal sjunge;
 Grenen fra Livets Træ staaer skjønt
 Med Lys som Fugle paa Qviste;
 Det Barn, som sig glæder fromt og kjønt,
 Skal aldrig den Glæde miste.

Glæden er Jordens Gjæst idag
 Med Himmelkongen den lille;
 Du fattige Spurv, flyv ned fra Tag
 Med Duen til Julegilde!
 Dands, lille Barn, paa Moders Skjød,
 En deilig Dag er oprunden;
 Idag blev vor kjære Frelser fød,
 Og Paradiisveien funden.

Frelseren selv var Barn som vi,
 Idag han laa i sin Vugge;
 Den Have, Guds Engle flyver i,
 Vil Jesus for os oplukke;
 Himmerigs Konge blandt os boer,
 Han Juleglæden os bringer,
 Han favner hver Barnesjæl paa Jord
 Og lover os Englevinger.

151. Det er vanskeligt at gjøre Alle tilpas. En Bondemand havde et Æsel, som han vilde sælge, fordi han trængte til Penge. „Kom Hans,” sagde han til sin Søn, „idag er det Marked inde i Kjøbstaden; der ville vi To trække Æslet ind og sælge det. Saa lagde Manden en Grime paa Æslet, og de traf afsted med det henad Byen til. De vare ikke komne ret langt henad Veien, førend en Hestepranger red forbi, og raabte til dem: „Det maa være et daarligt Æsel, I der trække med, siden det ikke kan taale at bære Een af Jer.” „Sæt Du Dig op paa Æslet, Hans,” sagde Faderen, „vi behøve da heller ikke at gaae begge To.” Saa satte Drengen sig op. Et Dieblif efter mødte de en gammel Kone, som kom fra Byen med en Kurv i Haanden. „Fy, stamme Dig,

Din lange Knægt!" raabte hun til Drengen, „skal Du sidde der og ride i Mag, mens den stakkels gamle Mand maa gaae tilfods ved Siden!" „Sid Du hellere op i mit Sted, Fader!" sagde Drengen og stod af. „Ja saamæn! lad mig det da!" svarede den Gamle og satte sig op at ride. Det varede ikke længe, saa kom de forbi en Vogn, fuld af lystige Markedsgjæster: „Heida! Du gamle Rytter!" raabte en ung Bondefrøs, som sad paa Rudskefædet og tændte sin Tobakspibe, „Du bryder Dig nok ikke meget om den stakkels Dreng, som traster i Snauset, naar Du bare selv kan sidde mageligt og dingle paa Dit Wesel." „Sæt Du Dig op bagved mig, Hans!" sagde Faderen. Det gjorde Sønnen, og saa red de videre. „Nei, vil I bare see til de to Dyreplagere!" raabte strax efter en Mand, som fulgtes med et Par andre henad Veien til Byen. „Det stakkels Wesel maa være glad ved at komme til Marked og blive solgt til stikkelige Folk, som kan behandle det menneffeligt," tilføjede han. „Hvad skal vi nu gjøre, Hans! for at søie os efter Folk? Gaae maae vi ikke, og ride paa Weslet maa hverken den ene af os eller vi begge To! Lad os saa bære Weslet da, hvis vi kan; det er det Eneste, der er tilbage for os." Saa tog Manden et Reb, bandt Benene sammen paa Weslet og trak en tyk Stang igjennem, for at de kunde bære det paa deres Skuldre imellem sig. Men det var altfor tungt; det lod sig ikke gjøre. „Ja, saa maae vi vel ende, som vi begyndte," sagde Faderen; „for det er ikke muligt at gjøre Alle tilpas." Derpaa løste de Weslet og trak det til Byen uden at bryde sig mere om, hvad Folk sagde.

152. Knud den Store var en mægtig Konge og regjerede baade over Danmark og over England; derfor blev han kaldet den Store, og det Navn har mangen anden Konge ogsaa faaet, naar han var heldig i Krigen og fik Meget at raade over ligesom Knud. Men Knud fortjener tillige et andet Navn, som ikke alle mægtige Konger kunne faae: han var en gudfrægtig Konge; det viste han ved mange Leiligheder.

En Dag gik han nede ved Strandbredden med Nogle af sine Hoffolk. Blandt dem var der Adskillige, som gjerne roste Kongen, naar han hørte paa det, og smigrede for ham for at behage ham. Saadan gjorde de nu ogsaa den Dag; de priste Kongens store Magt og sagde, at han kunde byde over Havet og over Landene. Da Knud havde hørt nogen Tid paa disse Tientjeneres Smiger, befalede han, at de skulde bringe ham en Stol. Den blev bragt paa Liebliffet, og Kongen satte sig paa den tæt nede ved Vandkanten. Der blev han siddende lidt og saa ud over Havet. Det var just paa den Tid af Dagen, da Vandet stiger, det var Flodtid, og Kongens Fødder vare ikke langt fra Vandet. Da gav Knud sig til at raabe og si til Havet: „Sæg sidder paa mit Eget, og jeg er Din Herre; derfor skal Du lystre min Villie. Saa befaler jeg Dig da, at Du skal blive, hvor Du er, og at Du ikke maa vove at stykke op paa

mit Land og røre mig eller mine Klæder!" Den Tale brød Havet sig ikke videre om; det lystrede kun den Herre, som fra Begyndelsen har sagt: „Hertil skal Du komme og ikke længere!" Saa steg da Bølgerne lidt efter lidt op paa Strandbredden, overstænkede Kongen og skyllede tilsidst op over hans Knæ. Hoffolkene saae forundrede paa hverandre og tænkte vel ved sig selv, at Kongen havde mistet sin Forstand, siden han talede saadan til Havet og lod sig overskulle af Bølgerne. Men Knud vidste nok, hvad han gjorde. Da Vandet begyndte at true med at vælte ham og hans kongelige Stol, reiste han sig, vendte sig om mod sine Hoffolk og sagde til dem: „Det skal hver Mand vide paa Jorden, at Kongernes Magt kun er Skrøbelighed, og at Han alene er værdig til Herrenavnet, som styrer Hav og Jord og Himmel ved sit Ord og ved sin Lov." — Knuds Dientjenere taug stille og stammede sig.

153.

Bordbønner.

Velsign vort Huus, velsign vort
Bord!

Velsign den hele arme Jord!
Velsign os med din egen Haand,
Gud Fader, Søn og Helligaand!

O Gud skee Lov evindelig
For Mad og Drikke rundelig,
For sine Gaver allesammen —
Gud mætte vor Sjæl i Himmerig!
Amen.

154.

Efteraaret.

I Sommer var Skoven saa grøn, saa grøn,
Dg Rvidderen gik saa luunt iløn.

Da blæste Stormen sin vældige Luur,
Det skjald i den tætteste Blademuur.

Dg anden Gang han tog Luren fat,
Da falmende Skovens grønne Hat.

Men tredie Gang, da sank hvert Løv,
Dg Bladene fløi i Slud og Støv.

Alt blev plyndret en Efteraarsnat,
Nu holder Vintren sit Indtog brat.

Alt er saa koldt, saa tomt og øde,
Mangen en Bøg blev dømt til Døde.

Hvor blev Du af, Du milde Sol?
Stormen har taget Din Kongestol!

Blegnet er hver en Rosensblomme,
Somren er omme, Somren er omme!

— Men Fattigfolk prise Stormens Rov,
Lidt Brændsel de sanke til Huusbehov.

Og Vintren, som er saa streng og haard,
Den læger nok selv de slagne Saar.

Den faster sin Kaabe, hvid og blød,
Om hver en Bunde, som Stormen brød.

Lad Vintren kun være streng og haard,
Der kommer engang saa lys en Vaar.

Det veed hvert eneste lille Frø:
„For ret at leve, maa først Man døe!“

Det veed hvert eneste lille Stud:
Engang raaber Solen: Spring ud, spring ud!

Gia! hvor bliver det sødt at see
Den første Blomst i den sidste Sne!

(G. Rode).

155.

Svalen.

Vidivit! der er Svalen min Tro!
Ih nu da! saa har vi Sommeren jo!
Vor kjære Vogerende fra ifjor!
Gjerne han paa et Tagkammer boer,
Bygger og holder det selv i Stand —
Hjertelig velkommen i vort Land!
Altid bestjæftiget! ud og ind!
Op og ned! hid og did som en Vind!
Haver ei Tid til at gi'e os en Sang
Førend ved Sommerens Ende engang:
Spiser os af med et kort Kvirrelit.
Først naar Familien kommer saa vidt,
At den kan skjytte sig selv, saaer han No
Til os at more en Gang eller to.

Silb'ig han kommer, og tidlig han gaaer,
 Alt udi Høsten om Vinteren spaaer;
 Siger Farvel til den gyldne B'ang —
 Hvor er Du henne den Vinter saa lang?
 Har Du andensteds Sommer maaskee,
 Medens vi her have Frost og Snee?
 Har Du et andet Lyststed der,
 Mens vi har Byger og Storme her?
 Eller mon sover Du Vinteren hen,
 For at opvaagne med Vaaren igjen?
 At ja! saa skal jeg jo og engang
 Sove min Vinter — Gud veed, hvor lang —
 Tænk dog: Den, som kan vække Dig,
 Til Foraaret ogsaa vil kalde mig.

156. Bierne.

Surre, surre, sum, sum!
 Gamle Sneemand gif sin Bei,
 Og i lystig Hurlumhei
 Bestenvinde juse.
 Solen skinner, Lærken leer —
 Hvorfor skal vi sidde der
 I de tætte Huse?

Surre, surre, sum, sum!
 Her er bedre i det Frie,
 Men forgjæves lede vi:
 Her er ingen Blade,
 Her er ingen Blomster smaa,
 Intet Løv at hvile paa,
 Ingen Honningsfade.

Surre, surre, sum, sum!
 Jorden er saa bar, saa tom;
 Stakkels Vi for tidlig kom —
 Surre, surre, surre!
 Stakkels Bier knurre.

157. Sommergjæffene.

Hvad er det for Knurreri?
 Brantue Blindebukke!
 Skal I flyve os forbi,
 Knurre, brumme, sukke?
 Seer nu, hvad I før ei saae!
 Her er Blomster, Blade,
 Her er Grønt at hvile paa,
 Her er Honningsfade!

Vi vil ikke gjæffe Jer:
 Seel vi prise Sommer,
 Og vor Moder, hun er nær,
 Bore Søstre kommer:
 Lilier og Tusindstjøn,
 Roser og Fioler;
 Rød' og gul' og blaae og grøn'
 Ere deres Kjoler.

De er undervejs endnu;
 Kom da hid saa længe!
 Lille Brummer! kom kun Du!
 Kommer, Piger! Drengel!
 Kan Du glæde Dig ved Lidt,
 Faare Børnestare!
 Ind i Busten til os tit!
 Vi er Sommernarre.

Tillæg A.

Christelig Børnelærdom.

De ti Guds Bud.

1. Du skal ikke have andre Guder for mig!
2. Du skal ikke tage Herren din Guds Navn forfængeligen!
3. Kom Hviledagen ihu, at du holder den hellig!
4. Du skal ære din Fader og din Moder!
5. Du skal ikke ihjelslaae!
6. Du skal ikke bedrive Hoer!
7. Du skal ikke stjæle!
8. Du skal ikke sige falsk Vidnesbyrd imod din Næste!
9. Du skal ikke begjere din Næstes Huus!
10. Du skal ikke begjere din Næstes Hustru, eller hans Svend eller Pige, hans Tje eller Asen, eller Noget, der hører din Næste til.

Troesbekjendelsen.

Jeg troer paa Gud Fader, den Almægtige, Himmelen og Jordens Skaber.

Jeg troer paa Jesus Christus, Guds eenbaarne Søn, vor Herre, som er undfangen af den Hellig-Aand, født af Jomfru Maria, piint under Pontius Pilatus, forsfæstet, dødt og begravet, nedfaren til Helvede, paa tredie Dag igjen opstanden fra de Døde, opfaren til Himmels, siddende ved Gud Faders,

den Almægtiges, høire Haand, derfra han skal komme at dømme Levende og Døde.

Jeg troer paa den Hellig=Aand; den hellige almindelige Kirke, de Helliges Samfund; Syndernes Forladelse; Kjødets Opstandelse og det evige Liv.

Herrens Bøn.

Fader vor, du som er i Himmelen! Helliget worde dit Navn! Tilkomme dit Rige! Skee din Villie, som i Himmelen, saaledes og paa Jorden! Giv os idag vort daglige Brød! Og forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere! Og led os ikke i Fristelse! Men fri os fra det Onde! Thi dit er Riget og Magten og Eren i Evighed. Amen!

Den hellige Daab.

Vor Herre Jesus Christus sagde til sine Apostle, da han forlod denne Verden: Gaaer hen og lærer alle Folk, og døber dem i Faderens og Sønnens og den Hellig=Aands Navn (Matth. 28).

Saa har han ogsaa sagt (Marcus 16): Hvo som troer og bliver døbt, skal blive salig; men hvo som ikke troer, skal fordømmes.

Den hellige Aadvare.

Vor Herre Jesus Christus, i den Nat, da han blev for-raadt, tog han Brødet, takkede, og brød det, og gav sine Disciple det, og sagde: tager dette hen og æder det, det er mit Legeme, som gives for Eder; det gjører til min Ihukommelse.

Ligesaa tog han og Kalken efter Aftensmaaltid, takkede, og gav dem, og sagde: drikker alle deraf! dette er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgheds for Eder til Syndernes Forladelse. Dette gjører, saa ofte som I det drikke, til min Ihukommelse.

Tillæg B.

Til Nytte og til Fornøjelse på Tavlen.

I. Addition og Subtraktion.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

II. Multiplikation og Division.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	18	27	36	45	54	63	72	81

Hvortil Du kan bruge disse 2 Tabeller, og hvordan Du skal bruge dem, vil Din Lærer eller Din Fader nok sige Dig; også hvad den tykke Streg betyder, der går ligesom et Trappetrin skrås ned igennem begge Tabellerne.

III. Romertallene.

Romerne brugte i gamle Dage Bogstaver istedenfor Tal: I (3) kaldte de 1, V betød 5, X gjaldt for 10, L for 50, C for 100, D for 500 og M for 1000. — 1 2 3 4 skreve de således: I II III IIII, 5 6 7 8 9 således: V VI VII VIII VIIII (altså 5 og 1, 5 og 2, 5 og 3, 5 og 4; det ene Tal blev lagt til det andet og det mindste blev sat efter det største), 10 11 12 13 14 således: X XI XII XIII XIIII. Sådanne Bogstavtal bruges endnu ofte paa Uhrskiver og i Böger. Men istedenfor IIII finder Du også IV, for VIIII skrives IX, og det vil sige: 1 fra 5 er 4, 1 fra 10 er 9; så sættes det mindste Tal foran det største og lægges ikke til, men trækkes fra. På samme Måde skrives 14: XIV, først X så IV (10 og 4 er 14), ligeledes 19: XIX (10 og 9 er 19). 20 skrives XX (10 og 10 er 20), 30: XXX (3 Gange 10 er 30); men 40 således: XL (10 fra 50 er 40), fordi det er lettere at skrive og læse end XXXX (4 Gange 10 er 40). Altså når et mindre Romertal står efter et større, så lægges det til, men står det foran, så trækkes det fra; f. E.: CX er 110, men XC er 90. Kan Du nu læse dette Tal: MDCCCLV? og selv skrive nogle andre Romertal på Din Tavle?

IV. En lille Spøg med de romerske Tal.

En Mand lånte engang sin Nabo X Rigsdaler og skrev Gælden op på en Tavle. Nogen Tid efter betalte Naboen det Halve af Lånet, og Manden sagde: »Se så, nu

slette vi det Halve af de X ud, så skylder Du mig endnu V Rdlr., for det Halve af X er V;» og så viskede han den nederste Halvdel af X bort på Tavlen, at det blev til et V. »Ganske rigtig!» sagde Naboen; og senere hen betalte han Resten. — En anden Gang fik den samme Nabo XII Rdlr. tillåns, og Lånet blev skrevet på Tavlen. Da nu Naboen kort Tid efter ligeledes betalte det Halve tilbage, sagde Manden atter: »Se så! nu slette vi det Halve af XII ud, så skylder Du mig endnu VII; for det Halve af XII er VII.» »Ganske rigtig!» svarede Naboen. Men han var en dårlig Regnemester; det Halve af 12 er ikke 7. Hvormeget er det?

V. Trip-trap-Træsko.

Lad os nu tage Tavlen fat
Og tegne eller skrive!
Dog må den være ren og glat,
At smukt hvert Træk kan blive.

Vort Griffel måe vi spidse godt,
Det kan Du vel begribe;
Søg ud et blødt — thi ellers blot
Det kradse vil og pibe.

Pålangs skriv to, påtvers skriv to,
Tilsammen fire Streger,
Saa Triptraptræsko står der jo,
Hvad i hvert Hus Man leger.

Og jeg har 1 og Du har 0,
Vi slette ud og skrive;
Godt passer Du hvert ledigt Hul,
Jeg nok fortabt må give.

Ja, jeg har tabt, det seer jeg nu;
 Jeg har min Mester fundet;
 Dit Nul i Midten sætter Du
 Og så er Spillet vundet.

(Cl. Rosenhoff).

VI. Et lille Kunststykke.

At stille de ni Tal op som Kegler,
 Derefter — hvis Du kun ikke fejler —
 At tælle til 15 påkryds og påtvers,
 Det skal jeg lære Dig i et Vers:

5 i Midten og 3 ved en Side,

4 på Hjørnet $\left. \begin{array}{c} \text{oven} \\ \text{neden} \end{array} \right\}$ for 3 —

Mere behøver Du ikke at vide;

Resten går glat som Mad af en Ske.

Pröv kun Du, skal Du bare see!

VII. Trekanten og Stjernen.

Tag Din Lineal og prøv om Du kan tegne mig en Trekant med 3 lige lange Sider. Hvis Du så tegner en Trekant til af samme Størrelse som den første, men med Spidsen lige nedad og liggende ovenpå den anden, således at Kanterne allevegne ståe lige langt frem, så har Du en net lille Stjerne med 6 Spidser, og indeni Stjernen får Du en Sekskant.

VIII. Cirkelen og en anden Stjerne.

Til at tegne en Cirkel bruger man en Passer; men Passeren ridser i Tavlen, derfor kan Du ikke godt bruge den der; dog kan Du nok fåe en Cirkel tegnet på Din Tavle, da Du kan afridse den på et Stykke Papir (helst på et Stykke stift, som f. E. et Kortblad) og klippe dette af som en lille Trille, hvorefter Du med Dit Griffel kan aftegne Cirkelen på Tavlen, og gennem det lille Hul, som Passeren har gjort i Midten af Papiret, kan Du med Din Griffelspids sætte den lille Prik på Tavlen, som kaldes Centrum. Når Du har tegnet Cirkelen finder Du vel selv på, hvordan Du skal tegne en ottekantet Stjerne, som den her ved Siden; men der må være lige langt mellem Spidserne. Indeni har Du en Ottekant. Den Stjerne seer ud, som om den også var sat sammen af Trekanter; men det er den ikke: den er kun dannet af 8 ligestore Streger, som hænge sammen, og den kan skrives i ét Træk fra Begyndelsen til Enden, uden at stå i nogen Cirkel; men det er ikke let gjort. Med den kan Du prøve et lille Kunststykke, dette: at fåe alle Spidserne besatte med 8 Småbrikker og dog føre hver Brikke hen på sin Spids fra en anden tom Spids; det er heller ikke let at gøre for Den, som ikke ved Besked om, hvordan han skal bære sig ad. Nu skal jeg give Dig et Fingerpeg, så kan Du prøve. Når Du har skudt den første Brikke fra en Spids hen til den anden, hvor den bliver stående, så lad den næste Spids, som Du derefter skyder en Brikke hen på, være den, hvorfra Du skød den første og bliv således ved. Den 8de har Du naturligvis Lov til at sætte, hvor den skal stå.

IX. Firkanten.

Du kan også fåe en Stjerne med 8 Spidser, når Du tegner 2 Firkanter på Tavlen, den ene ovenpå den anden, og den bliver ligeledes ottekantet indvendig (Nr. 3). Men kan Du tegne de 2 Firkanter, som ståe ved Siden af Stjernen (dem med Nr. 2 indeni) i ēt Træk, uden at løfte Griffet fra Tavlen? Det skal jeg lære Dig. Begynd fra et af de 2 Steder, hvor den ene Firkant overskærer den anden; tegn så Alt, hvad der ligger udenfor af den ene Firkant, indtil Du kommer til det andet Overskæringssted; gå derefter ind med Griffet og tegn den lille Firkant omkring Nummeret. Når den er færdig, kan Du fortsætte med det Udvendige af den anden Firkant, og så har Du det Hele, som det skal være. På samme Måde kan Man også tegne en rund Figur som den med Nr. 1 i ēt Træk.

X. Tavlspil.

Når Du tegner 3 Firkanter indeni hverandre og trækker 4 Streger, ēn midt igennem hver af de 4 Sider, så har Du et Spil, der kaldes Tavlspil. Det kan spilles af To ligesom Trip-trap-Træsko, men Hver må have mindst 6 Brikker. Disse sættes skiftevis på de 12 Hjørner eller på de 12 Overskæringssteder i Midten; og Den, der først får 3 i en Rad, har Lov til at borttage ēn af sin Modstanders. Når de 12 Brikker skiftevis ere opsatte, fortsættes Spillet, ved at Hver rykker ligeledes skiftevis en af sine Brikker et Skridt frem eller tilbage, op eller ned, og søger at få 3 i en Rad. For hver Gang han får det, tager han påny ēn af sin Modstanders Brikker bort, indtil denne kun har 2, så kan han ikke få nogen Rad og har tabt Spillet.

XI. Hund efter Hare.

Det er også et Spil på Tavle. Dertil bruges sådan en Figur som Nr. 2 på det 3die Tavleblad; men Du må tegne den noget større på Din Tavle. De 3 Hunde ståe överst, Haren i Midten. Hvordan det skal spilles, vil Din Lærer nok sige Dig.

Det Övrige på Tavlebladene vil jeg overlade til Dig selv at nytte, som Du har Lyst og fåer Lov til.

1
i u iu n ni nu in

m mu im r re ur

v vi vn rv w c ci

e en re me o om ö

ör mö a av r ra

å må är æ æv ma

s se os is x ax ux

z zu t ti et ot

p pi op j je ja

y yr py q qa qj iq

g gr d du ad h hu

l lv ol b bj ab k

kj lk f fy af ef

a b c d e f g h i j

k l m n o p q r s

t u v w x y z æ ö å

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

min ven den nat.

var pen god bog nyt

tør vej sin hat grå

tom søk syv får

idag igår alle vore

ikke røre mine ting

1 dyne 2 alen 3 pund

4 mark 5 taer 6 børn

I giv mig Skøer I tyre

disse penne dette papir

gamle karen lille jens

mine tøfler dine støvler

hvorfor kommer du ikke?

børnernes læsetimer

mennekens boliger

kammeraterne legede

5.
A Abe Ager Arsag

B Bi Bak Bogen

C Citron Cirkel Cecilie

D Du Död Dyne

E En Eva Efter Erik

F Fy! Fem Fjorten

G Gå! Gas Glas Georg

H Hö Her Hem

6

I Is Ida Ingen Ida

J Ja Jeg Johan Jens

K Ko Kis Karen

L Le Lys Lars Lene

M Mö Mads Morten

N Nu Niels Nødder

O Op Ole Otto Ofte

P På Pen Peter Pyl

Q Qu Que Quadral

R Ro Rig Rasmus

S Sa Sall Sören

T To Trine Tobias

U Ud Uge Umage

V Vi Vad Vilhelm

W Wen X Xenophon

Y Yd Yver Z Zebra

E Eg Ele Erne

O Ol Onske Orken

Det rækker længere end Det

Venner kendes i Nøden

Ved høje Bjerge er dybe Dale

Mange Bække små gør en Å

Tak koster ingen Penge

Løgn er en ond Lyde.

A.B.C. Til Vinter får vi Sne.

D.E.F. Det er nok dog et. Træf

G.H.I. Imorgen er vi frie

J.K.L. Gid det var så vel.

M.N.O. I går fik vi en. Ko.

P.Q.R. Det er godt for Jer.

S.T.U. Min Tavle gik itu.

V.X.Y. Så får Du Dig en ny.

Z.A.B. Vi skal Alle døe.

A - gik tilspilde, det kom forsilde.

Guld kaldes et adelt Metal.

Jern er nyttigere end Guld.

Rusten forærrer Jernet.

Jordens Omkreds er 5400. Mile.

Erlighed varer længst.

Morgenstund har Guld i Mund.

En Svale gør ingen Sommer.

Rug og Hvede kaldes Vintersæd.

Byg og Havre kaldes Vårsæd.

Det er ikke Alt Guld som glimmer.

Himlens Stjerner kan Ingen tælle

Du skuldske Din Næste som Dig selv.

Efter Lyst følger Tordenskræld.

En Sønmand døjer meget Ondt.

Koen er det nyttigste Husdyr.

Gud råder for alle Ting.

Er Din Fader og Din Moder.

Tal aldrig ilde om Andre.

Fyrren og Granen ere Næletræer.

Egen og Bøgen ere Løvtræer.

Sparsomhed er en Dyd.

Edselhed er en Last.

Man kan ikke gøre Alle tilpas.

Der er ikke Bjælker under Isen.

Smag og Behag er forskellig.

Elefanten er det største Landdyr.

Hvalen er det største af alle Dyr.

1.

2.

1	0	1
1	0	1

3.

1	0	1
	0	
1	0	

4

3

5

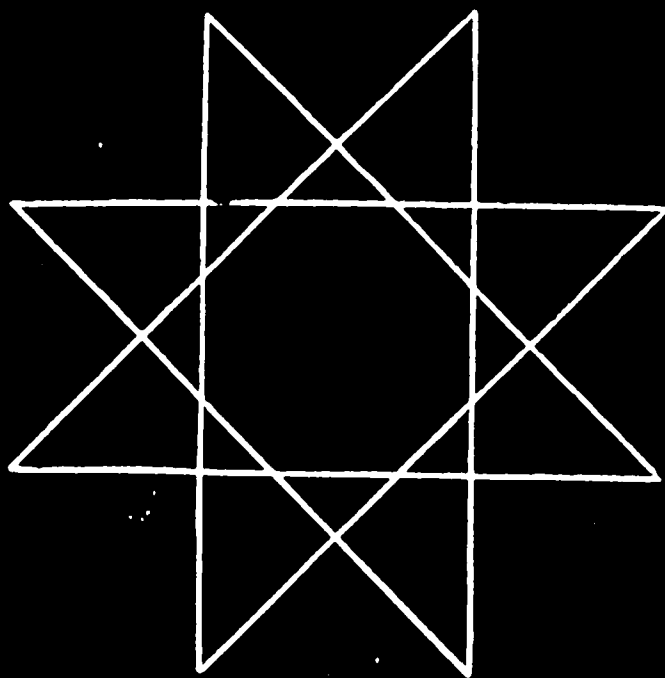
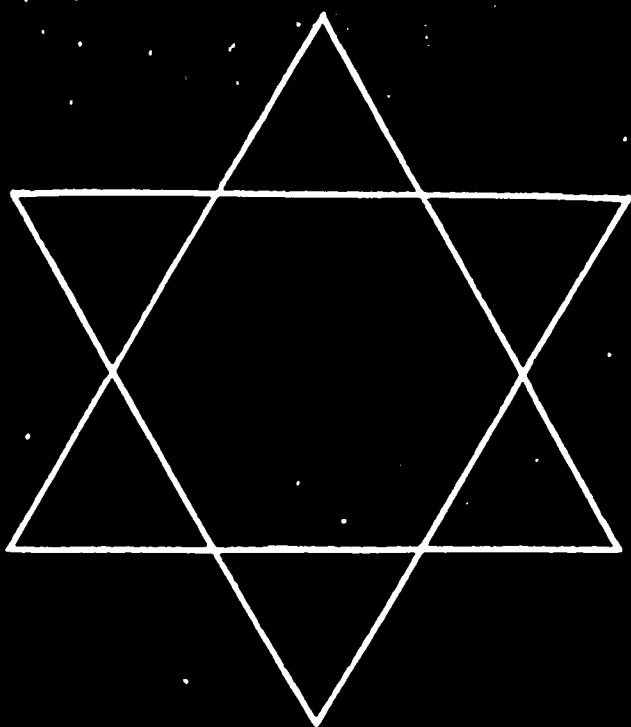
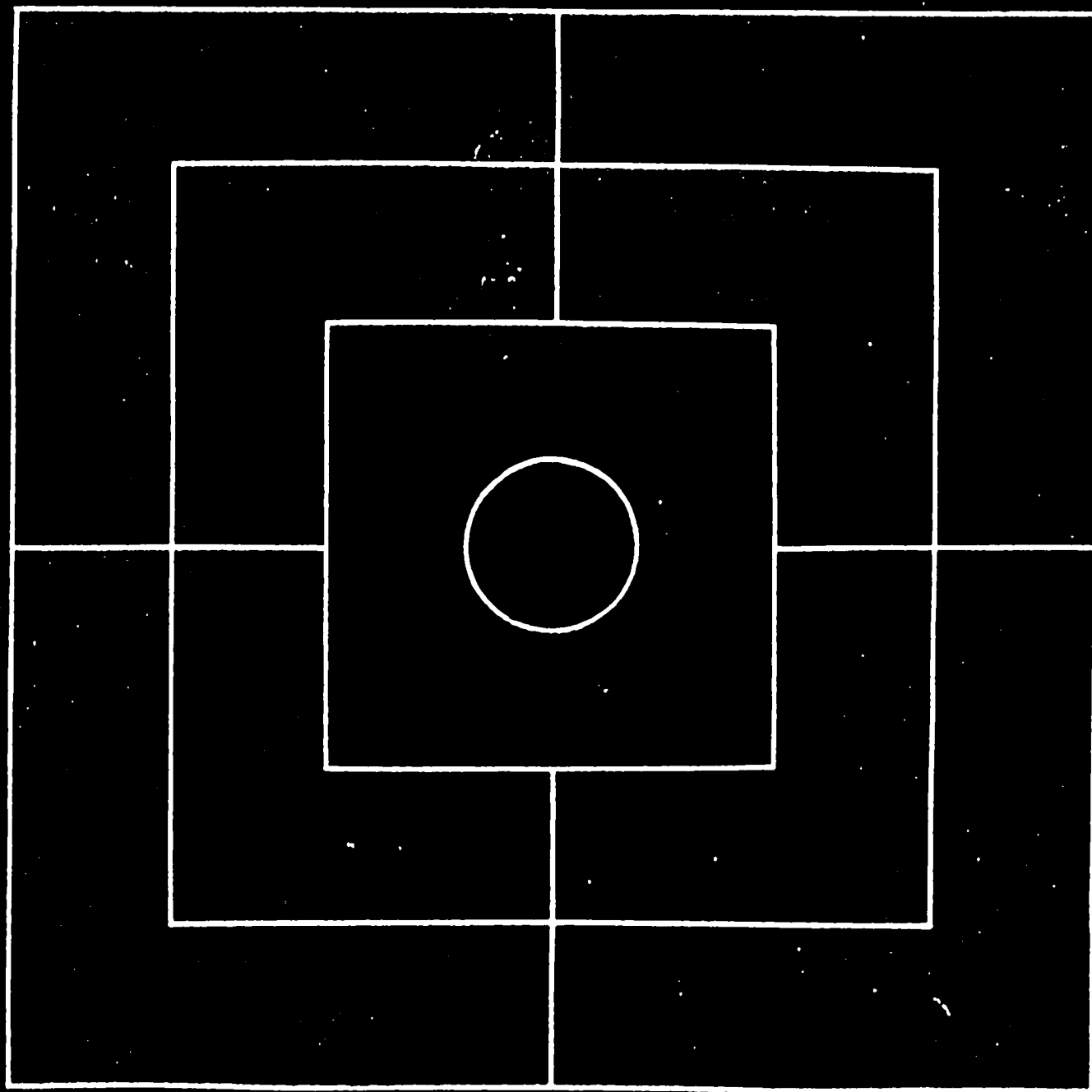
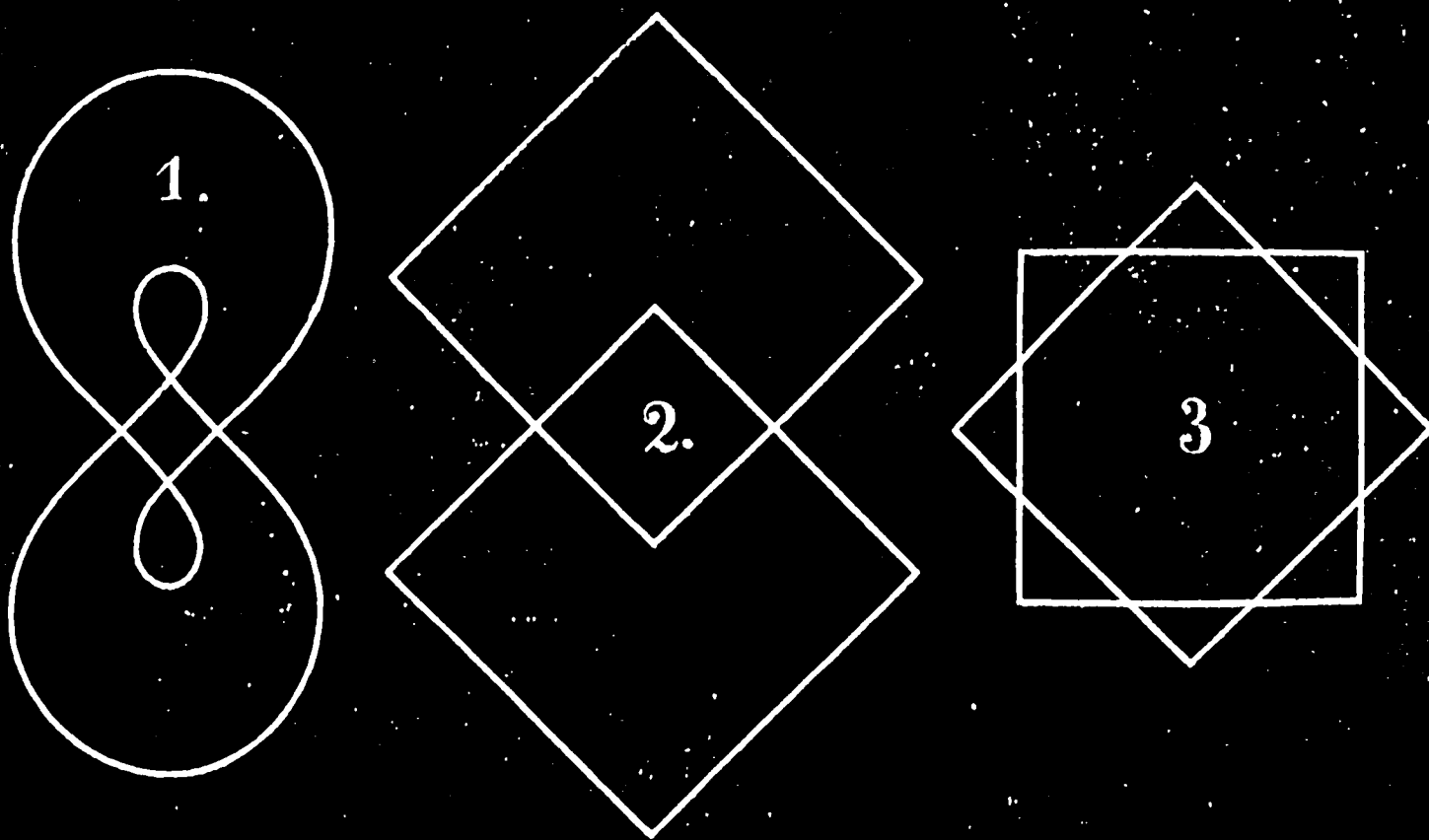
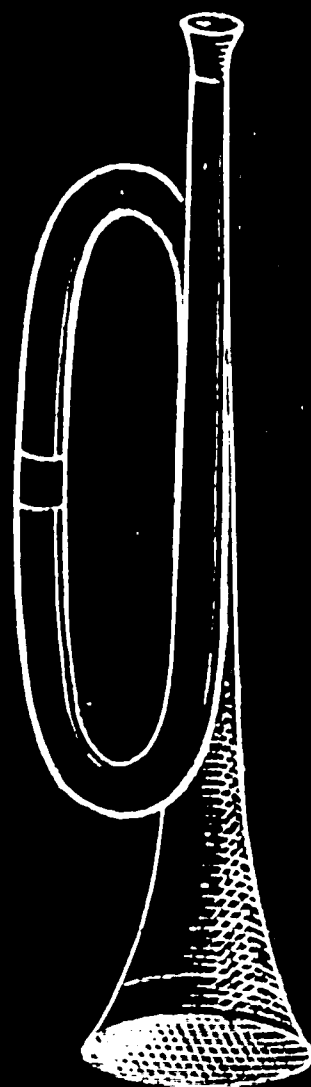
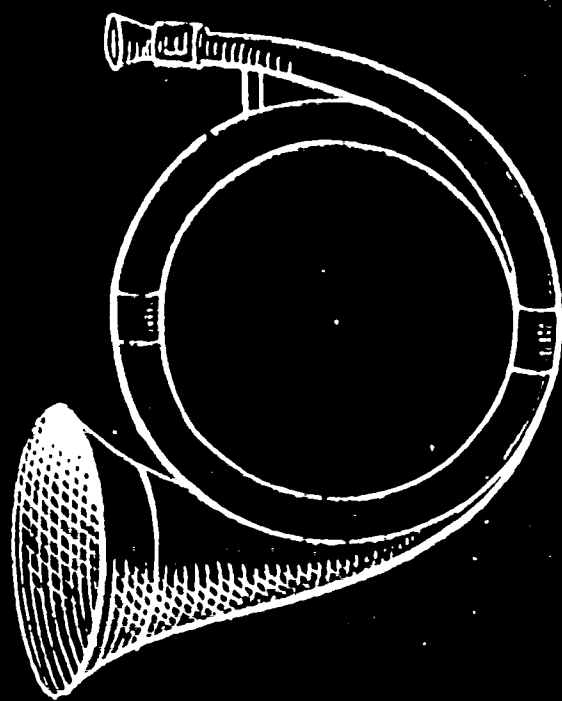
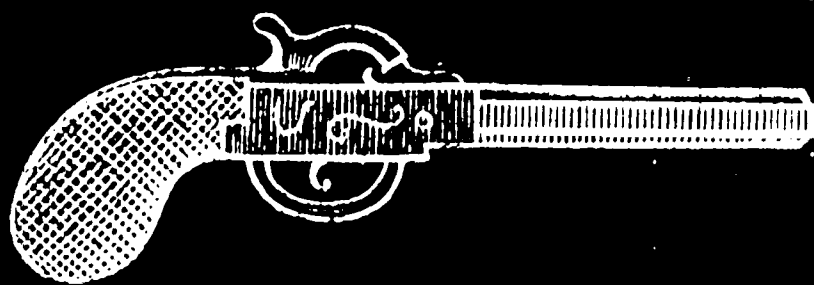
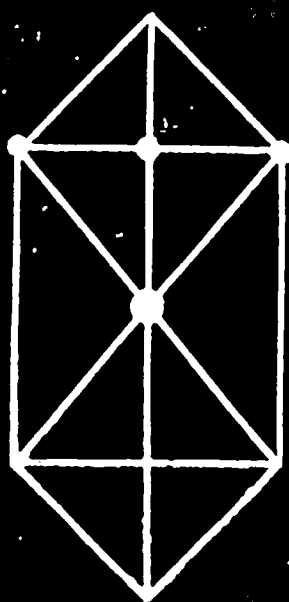
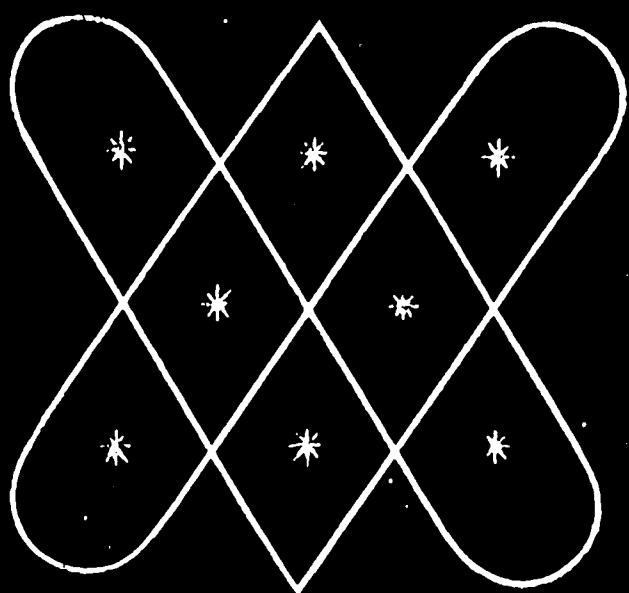

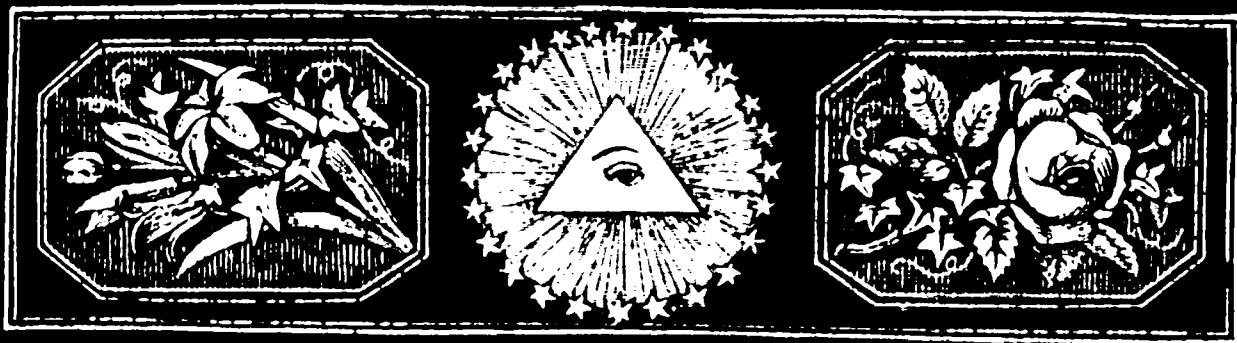
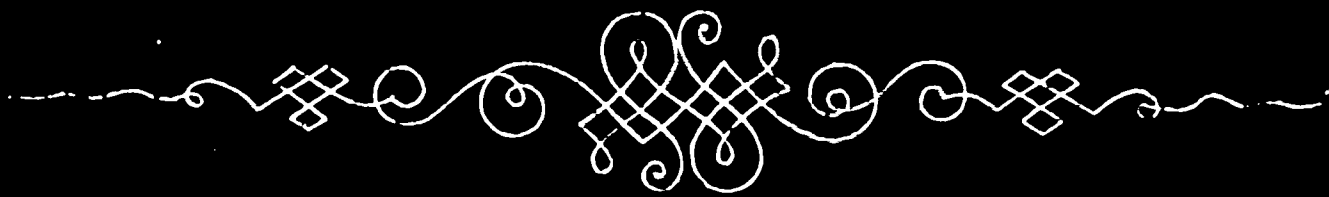
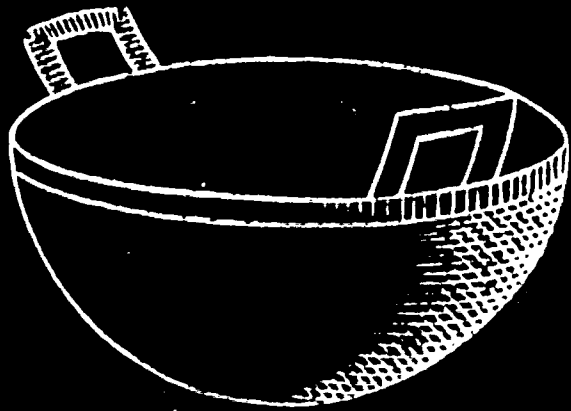
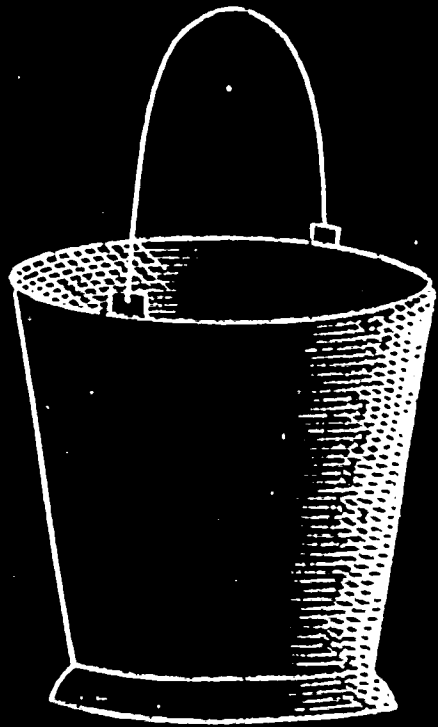
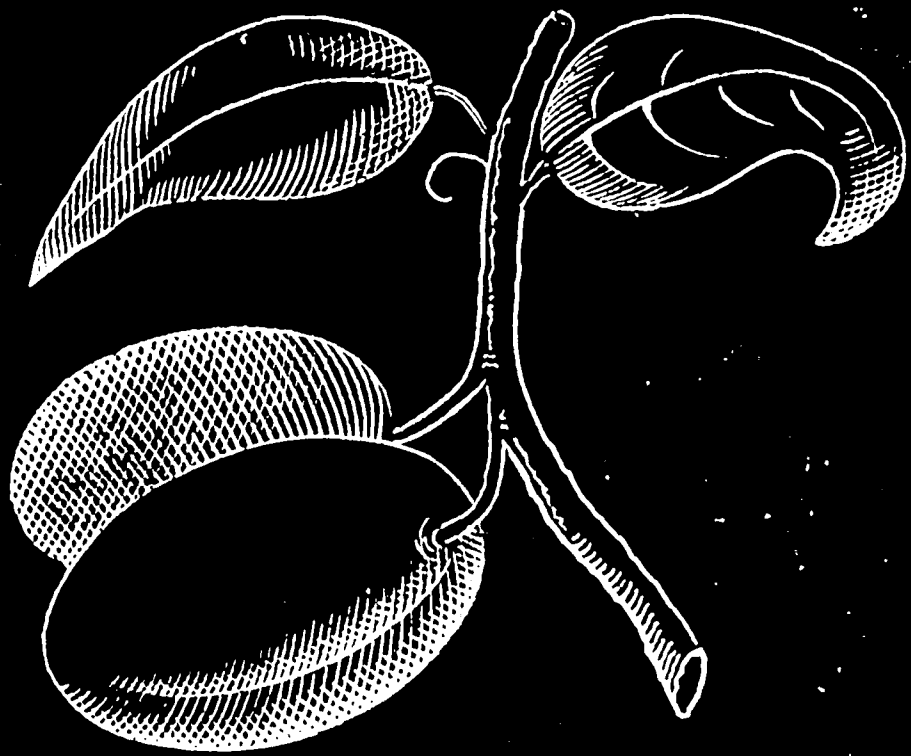
Table I.

Tavle II.

Tavle III.

Tavle III.

5.92

foto: 188125

